

Health~Holland
SHARED CHALLENGES, SMART SOLUTIONS

Jaarrapportage TKI-LSH 2020

LSH Boegbeeld Carmen van Vilsteren overhandigt de brochure 'Van beleid naar impact' aan Staatssecretaris Mona Keijzer. In de brochure ['Van Beleid naar Impact'](#) wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling en impact van de Topsector Life Sciences & Health in de afgelopen jaren.

Inhoudsopgave

I. Introductie.....	2
II. Organisatie	4
III. Doelstellingen van Topsector LSH	5
IV. Governance Topsector LSH	19
V. Valorisatie en kennisdeling.....	19
VI. Internationalisering	22
VII. Communicatie.....	23
VIII. Human Capital Agenda LSH	26
IX. Financieel overzicht.....	29
X. Risico's en risicomanagement	29
XI. Vooruitblik 2021.....	31
A. Balans na resultaatbestemming.....	34
B. Staat van baten en lasten.....	35
C. Kasstroomoverzicht.....	37
D. Algemene toelichting.....	38
E. Toelichting op de balans.....	42
F. Toelichting op de staat van baten en lasten.....	51
Overige gegevens.....	59
- Onafhankelijk accountantsverslag	
Bijlage	
- Totaaloverzicht TKI-toeslag en PPS-toeslag projecten	

I. Introductie

Terugblik

Het jaar 2020 zal ongetwijfeld de geschiedenis ingaan, als het jaar waarop wij ineens allemaal werden overvallen door een pandemie van ongekeerde omvang. De maatschappelijke en economische impact van COVID-19 is ongekeerd en heeft niemand onberoerd gelaten. Ten tijde van het opstellen van deze rapportage is de pandemie nog niet voorbij, maar is het einde in zicht, niet in de laatste plaats door de voortbrengselen van de wereldwijde Life Sciences & Health sector.

Vanaf 16 maart 2020 werkte ons hele team vanuit huis en dat is voor de rest van het jaar zo gebleven. Alle reguliere activiteiten zijn tijdens de verschillende lockdown periodes gecontinueerd en veelal geïntensiveerd. Denk hierbij aan de speciale COVID-19 call, het Project Recovery Team maar ook het nieuwe Missiegedreven beleid van het Kabinet, gecoördineerd vanuit het Ministerie van EZK.

Missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid

Sinds 1 januari 2020 is het *Missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid* van start. Binnen dit beleid staan vier maatschappelijke thema's centraal: Energietransitie & Duurzaamheid; Landbouw, Water & Voedsel; Veiligheid; en Gezondheid & Zorg. Geïnspireerd door de econome Mariana Mazzucato, heeft kabinet-Rutte III 25 missies vastgesteld binnen deze vier thema's. Naast de maatschappelijke thema's is er binnen dit beleid tevens aandacht voor sleuteltechnologieën en -methodologieën, en het maatschappelijk verdienvermogen. In 2019 zijn er zes Kennis- en Innovatieagenda's (KIA's) geschreven met partners uit de *quadruple helix* – burgers, overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen. In het daaropvolgende overkoepelende Kennis- en Innovatieconvenant (KIC) hebben ruim 40 partners ca. 5 miljard euro *in kind* en *cash* op jaarbasis gealloceerd op deze zes agenda's. Door gezamenlijk missies te formuleren, maken we de kennis- en innovatievragen expliciet en bevorderen we samenwerking en krachtenbundeling om maatschappelijke uitdagingen aan te pakken en economische kansen beter te benutten. Via Themateams, Kernteams en Missieteams werken de partners aan de realisatie van de 25 missies vanuit publiek-private programmering en (gezamenlijke) investeringen.

Maatschappelijk thema Gezondheid & Zorg

Het ministerie van VWS heeft voor het maatschappelijk thema Gezondheid & Zorg vijf missies opgesteld; een centrale missie en vier onderliggende missies (zie box 1). Topsector LSH heeft een duale rol binnen dit maatschappelijk thema:

1. Als KIC-partner mobiliseert Topsector LSH een grote private achterban op het maatschappelijk thema en zet de PPS-toeslag van Stichting TKI-LSH in op PPS-projecten die bijdragen aan de realisatie van de missies.
2. Als door het Kabinet bij instellingswet aangewezen "coördinator van de uitvoering" binnen het maatschappelijk thema acteert Topsteam LSH in nauwe samenwerking met het TKI-bureau als facilitator van activiteiten en verbinder van andere KIC-partners op missie-gerelateerde onderwerpen. Het Boegbeeld LSH is de voorzitter van het Themateam (strategisch-bestuurlijk) en de TKI-directeur is de voorzitter van het Kernteam (tactisch-operationeel).

2020 is een opstartjaar geweest waarin volop is ingezet op een intensieve informatiestroom over de gezondheid en zorg-missies. Daarnaast is er geïnvesteerd in contact tussen de verschillende KIC-partners, om te verkennen hoe er meer gezamenlijk geprogrammeerd en gefinancierd kan worden op missie-gerelateerde programma's. Zo is bijvoorbeeld via de NWO KIC programmering 11 miljoen euro ingezet op calls gericht op missie I (leefstijl en leefomgeving) en missie IV (mensen met dementie). In samenwerking met Regieorgaan SIA is in het najaar van 2020 een call opengesteld van 3 miljoen euro voor projecten op het thema Extramuraliseren (missie II: zorg op de juiste plek).

Box 1: Gezondheid en zorg-missies

- Centrale missie: In 2040 leven alle Nederlanders tenminste vijf jaar langer in goede gezondheid, en zijn de gezondheidsverschillen tussen de laagste en hoogste sociaaleconomische groepen met 30% afgenomen.
- Missies:
 1. In 2040 is de ziektelast als gevolg van een ongezonde leefstijl en ongezonde leefomgeving met 30% afgenomen.
 2. In 2030 wordt zorg 50% meer (of vaker) in de eigen leefomgeving (in plaats van in zorginstellingen) georganiseerd, samen met het netwerk rond mensen.
 3. In 2030 is van de mensen met een chronische ziekte of levenslange beperking het deel dat naar wens en vermogen kan meedoen in de samenleving met 25% toegenomen.
 4. In 2030 is de kwaliteit van leven van mensen met dementie met 25% toegenomen.

Naast de rollen binnen het maatschappelijk thema Gezondheid & Zorg is Topsector LSH ook vertegenwoordigd in de governance van de KIA Landbouw, Water & Voedsel, KIA Sleuteltechnologieën en -Methodologieën en KIA Maatschappelijk Verdienvermogen.

Economische kansen van het Missiegedreven innovatiebeleid

De economische kansen van de maatschappelijke uitdagingen en de ambitie om een vooraanstaande rol te spelen op een aantal sleuteltechnologieën en -methodologieën staan centraal in het Missiegedreven innovatiebeleid. Met de komst van de EMA naar Nederland en de groei van de investeringen in de Nederlandse kennisinfrastructuur heeft Nederland de perfecte uitgangspositie om net zo'n medicijnhub in Europa te worden als Boston in de Verenigde Staten (bron: brochure "Boston aan de Noordzee" VIG).

'It is my strong conviction that the key ingredients of our Dutch life sciences & health ecosystem provide for a very solid basis for future growth and success.'

- Hans Schikan, Special Envoy Vaccines and Top Team member Top Sector LSH, Health-Holland

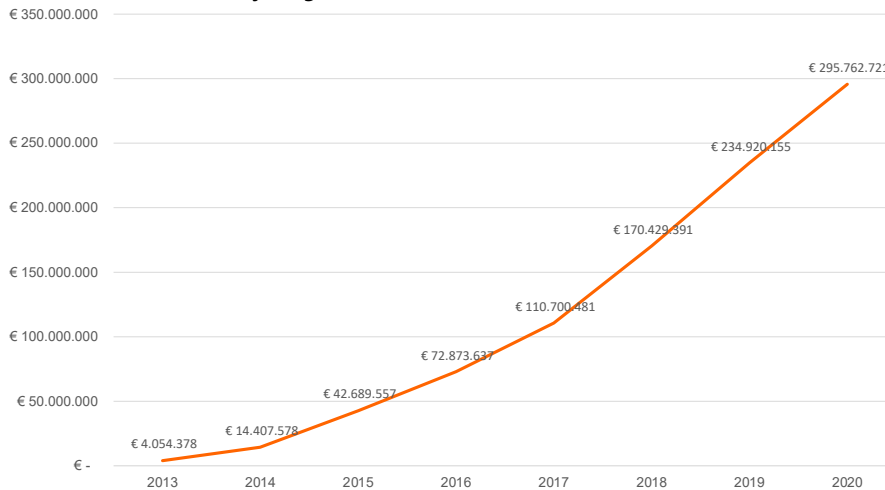
Op veel fronten wordt door het innovatieve MKB en de industrie bijgedragen aan het versterken van de positie van Nederland. Zo wordt de innovatiekracht van de Topsector LSH ingezet om maatschappelijke uitdagingen aan te pakken én de concurrentiekracht van ons land te versterken. Door de MKB vertegenwoordigers Hans Schikan en Len de Jong wordt in hun rol als Topteam lid veel aandacht geschonken aan het betrekken en bereiken van het innovatieve MKB, juist omdat daar vele innovaties hun oorsprong vinden.

Kwartiermakersfase FAST afgerond

Future Affordable & Sustainable Therapies (FAST) is een nieuwe gerichte impuls vanuit de Nederlandse overheid (ministeries van VWS en EZK) voor innovatieve therapieontwikkeling. FAST vormt op een aantal speerpunten een versterking van de benodigde verbindende schakel tussen academie, bedrijfsleven en kliniek, om nieuwe behandelingen zo snel mogelijk bij de patiënt te krijgen, tegen aanvaardbare kosten.

II. Organisatie

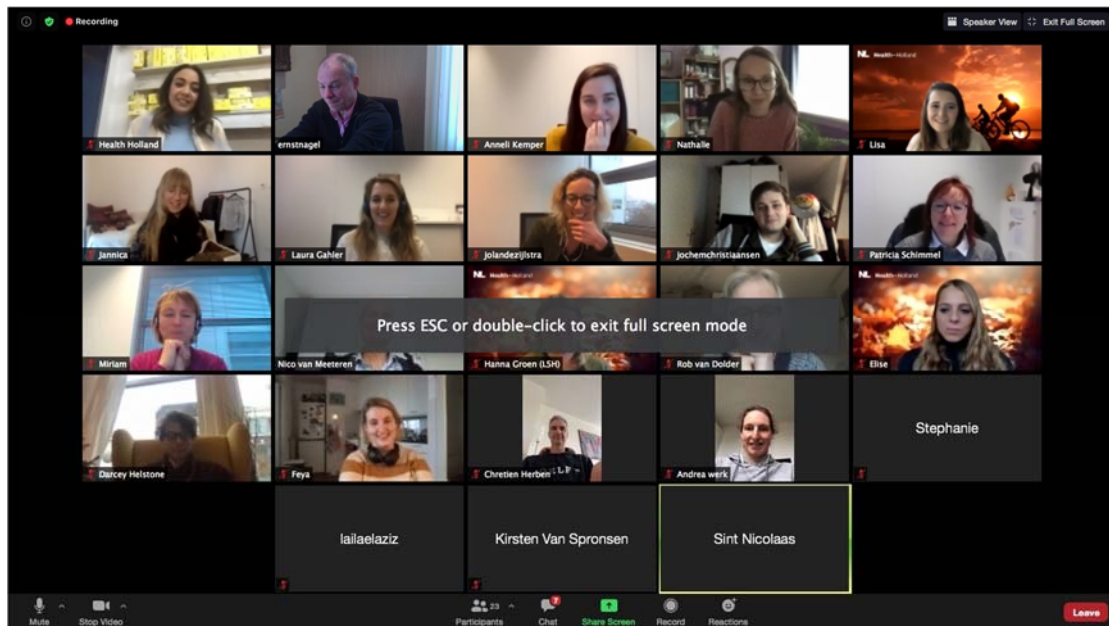
Door de onverwachte ontwikkelingen zet de groei van het TKI bureau, Health-Holland, aanvankelijk niet door, pas later in 2020 worden eerder reeds voorziene vacatures opengesteld en ingevuld. Met inmiddels rond de 600 gefinancierde R&D projecten, deels in eigen beheer en deels ondergebracht bij kennisinstellingen lopen de investeringen inmiddels op tot een kleine 300 miljoen euro aan PPS-toeslag en een veelvoud daarvan aan private in kind en cash bijdragen.

Afb. 1. In te zetten PPS-toeslag cumulatief

Het Health-Holland team informeert de sector (inmiddels virtueel) op tal van bijeenkomsten en seminars en voert de programma ondersteunende activiteiten vanuit haar kantoor in Den Haag uit. Daarnaast is LSH via het instellingsbesluit van Rutte III de coördinerende Topsector voor de maatschappelijke uitdaging Gezondheid en Zorg in het kader van het Missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid van het Kabinet met het ministerie van EZK als overall procescoördinator. Hiervoor is medio 2020 additioneel budget voor programma ondersteunende activiteiten door het ministerie beschikbaar gesteld. Hiermee vindt de ondersteuning en secretariaatsfunctie van de LSH en thema Gezondheid en Zorg governance plaats en dient Health-Holland als servicecentrum voor publiek-private partijen, waaronder het MKB en de regio's.

Inmiddels worden vanuit het bureau rond de 600 innovatieve projecten (R&D waarde ± 700-800 miljoen euro) inhoudelijk (regeling technisch) gefaciliteerd en wordt tevens het gehele administratieve proces, de beoordeling en monitoring van deze mede door de Topsector LSH gefinancierde projecten uitgevoerd. Naast PPS-ondersteuning, programmamanagement, Human Capital coördinatie, Internationalisering en valorisatie en marktcreatie, draagt het bureau zorg voor alle operationele zaken zoals financiën, HRM, IT, communicatie en het onderhouden van contacten met uiteenlopende stakeholders.

Afb. 2. Health-Holland team eind 2020, via Zoom met een speciale gast (zie kader) die de collega's persoonlijk toespreekt en dankt voor hun grote inzet, vanuit een soms kleine thuiswerk omgeving.

In 2020 is het team versterkt met vijf nieuwe medewerkers ten behoeve van PPS-ondersteuning, programmamanagement, rapportage en verwerking en telt per ultimo 2020 - 20.5 fte vast - 2.8 fte inhuur.

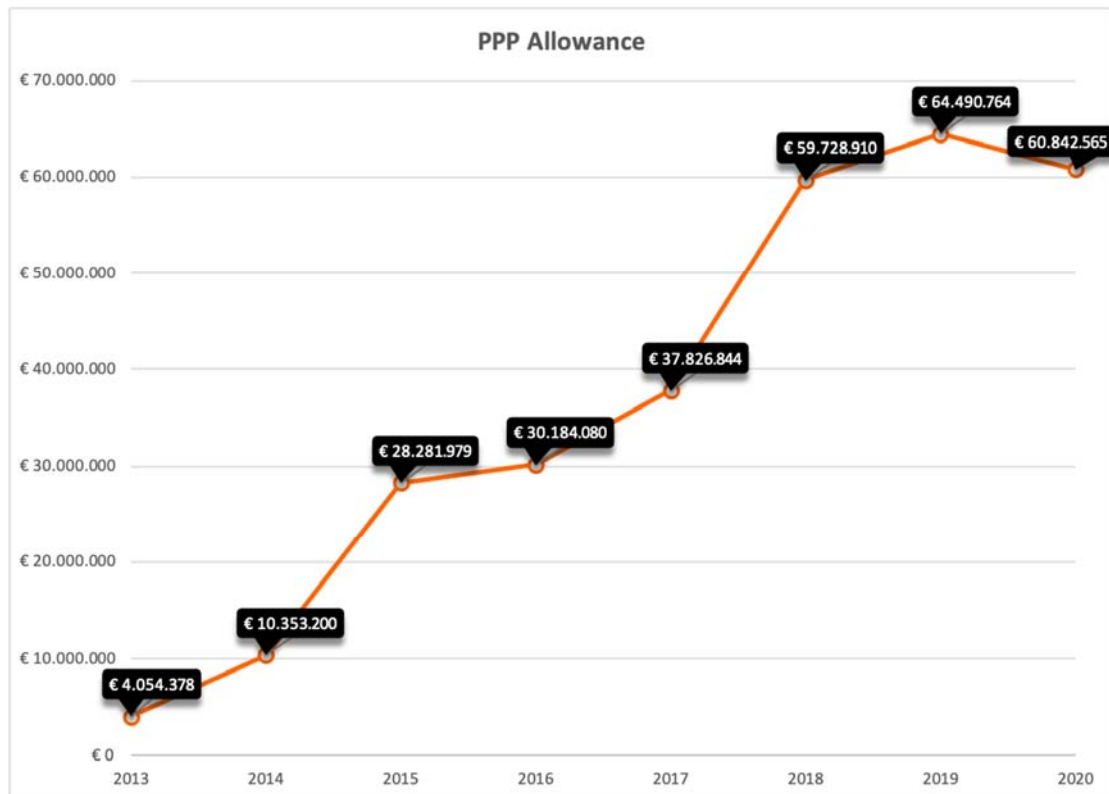
III. Doelstellingen van Topsector LSH

Op hoofdlijnen zijn de doelstellingen uit de periode 2014 - 2019 ook in 2020 nog steeds van kracht en zullen dat ook in 2021 blijven.

- Het **stimuleren** van publieke en private partijen om samen te werken.
- Het **faciliteren** van PPS-en bij de totstandkoming, de wijze van samenwerken en bij de uitvoering van hun activiteiten.
- Het **integreren** van sector brede en cross sector 'enabling activities'.

Vanaf 2020 zijn daar wel een aantal belangrijke doelstellingen bijgekomen in het kader van het maatschappelijke thema Gezondheid en Zorg zoals eerder aangegeven. Deze hebben echter geen afwijkingen in het TKI programma tot gevolg.

Wel zijn er ten aanzien van de focus en rol van de Topsector keuzes gemaakt zoals beschreven in de Kennis- en Innovatieagenda 2020 - 2023 (KIA) en het Kennis- en Innovatieconvenant 2020 - 2023 (KIC). De groei van de in te zetten PPS-toeslag is over 2020 licht gedaald, mede door de grote drukte die op de grondslag genererende instanties zoals academische ziekenhuizen door COVID-19 kwam te liggen.

Afb. 3. Ontwikkeling van PPS-toeslag van Topsector LSH over de jaren 2013-2020.

Inzet PPS-toeslag

In 2020 was er voor Topsector LSH 58.089.454 euro (na aftrek POA en middelen voor NWA-call) aan PPS-toeslag beschikbaar om in te zetten in publiek-private samenwerkingsprojecten. De Topsector heeft ervoor gekozen om de gegenereerde PPS-toeslag grotendeels terug te laten vloeien naar de organisaties die grondslag hebben ingediend.

Tijdelijke reservering van PPS-toeslag

In 2020 is 27% van de gegenereerde PPS-toeslag via een reservering beschikbaar gesteld aan in totaal 36 partijen, zowel onderzoekorganisaties als private partijen. Middels een brief is iedere partij op de hoogte gesteld van het bedrag dat tijdelijk (ongeveer zes maanden) voor eenieder van hen is gereserveerd. Indien een partij aanspraak wil maken op de voor haar gereserveerde PPS-toeslag, dient zij via de Match Call procedure¹ een of meerdere aanvragen voor de gereserveerde PPS-toeslag in te dienen. In maart en oktober 2020 konden deze partijen aanvragen bij ons indienen. Een aanvraag bestaat uit een aanvraagformulier, budgetformulier, consortium agreement, letter(s) of commitment en een verklaring vanuit de desbetreffende organisatie dat er aanspraak gedaan mag worden op de gereserveerde PPS-toeslag.

Alle aanvragen zijn door meerdere deskundige en onafhankelijke evaluatiecommissieleden - al dan niet ondersteund door specifiek aangezochte (inter)nationale expertreferenten - beoordeeld op wetenschappelijke kwaliteit, haalbaarheid en relevantie. Daarnaast hebben medewerkers van het TKI-bureau getoetst of de aanvragen passend zijn binnen de kaders van de PPS-toeslagregeling. Tijdens de commissievergaderingen hebben de commissieleden per aanvraag een honorerings- of afwijzingsadvies gegeven aan het bestuur. Het bestuur heeft in alle gevallen het honoreringsadvies van de evaluatiecommissie opgevolgd en de PPS-toeslag officieel toegekend. De aanvragers zijn binnen 10 weken na de deadline per brief hiervan op de hoogte gesteld. Voor de deadlines van maart en oktober 2020 zijn er respectievelijk 30 en 23 aanvragen ingediend en

¹ www.health-holland.com/calls/tki-match

respectievelijk 18 en 14 aanvragen gehonoreerd. Dit komt overeen met een slagingspercentage van 60%².

Samenstelling evaluatiecommissie

In 2020 bestond de evaluatiecommissie uit zeven externe leden en vier TKI-bureau medewerkers (zie onderstaande tabel).

Naam	Affiliatie
<i>Externe commissieleden</i>	
Alain van Gool	Radboudumc
Edvard Beem (voorzitter)	Gepensioneerd
Eco de Geus	VUmc
Julie Nonnekens	Erasmus MC
Mark Mizze	Innovation Exchange Amsterdam (IXA)
Jildau Bouwman	TNO
Hester den Ruijter	UMCU
<i>Interne commissieleden</i>	
Jochem Christiaansen (secretaris)	Health-Holland
Lisa Büller	Health-Holland
Andrea Stavenuiter	Health-Holland
Nico van Meeteren	Health-Holland, Erasmus MC

Uitbreiding evaluatiecommissie

De aanstellingstermijnen van de commissieleden Edvard Beem en Eco de Geus liepen in december 2019 af. Hierdoor is aan hen beiden gevraagd of zij hun aanstelling wilden verlengen met een extra termijn. Beide commissieleden zijn hiermee akkoord gegaan en vanaf januari 2020 is hun aanstelling met drie jaar verlengd.

Door de hoeveelheid aanvragen die in maart 2020 is ontvangen, is een aantal weken voor de deadline besloten om de commissie uit te breiden met een tweetal eenmalige commissieleden, te weten: Hester den Ruijter (UMCU) en Michel de Baar (MSD).

Door het aftreden van Alain van Gool als evaluatiecommissielid halverwege 2020, is Health-Holland op zoek gegaan naar een vervangend commissielid. Door goede ervaring met de eenmalige commissieleden is besloten om een van deze kandidaten te vragen en voor te dragen aan het bestuur. Hester den Ruijter, Hoogleraar hart- en vaatziekten bij vrouwen, heeft toegezegd deze positie vanaf september 2020 te willen vervullen.

Externe expertreferenten

In totaal zijn in 2020 vijf externe (inter)nationale expertreferenten gevraagd vier PPS-aanvragen mede te beoordelen. Het gaat hierbij om projecten die een specifieke beoordelingsexpertise vergen die niet vertegenwoordigd is in de evaluatiecommissie. De evaluaties van deze expertreferenten werden immer evenredig meegenomen en -gewogen in het overall oordeel van de commissie dat aan het TKI-Bestuur werd voorgelegd.

Toekenning van PPS-toeslag

In 2020 is 38% van de gegenereerde PPS-toeslag middels een toekenning beschikbaar gesteld aan het UMCG, TNO, AMC, Erasmus MC, VUmc, LUMC en het UMCU. Deze partijen ontvangen van Health-Holland een toekenning omdat zij in het verleden hebben bewezen kwalitatief goede projecten aan te leveren welke passend zijn binnen de PPS-

² Omdat de PPS-toeslagregeling steeds bekender wordt, zijn steeds meer organisaties genoodzaakt om een interne beoordelingsronde te houden alvorens de aanvragen worden ingediend via de Match Call procedure. Hierdoor ziet Health-Holland dat er kwalitatief betere aanvragen worden ingediend en het slagingspercentage relatief hoog is.

toeslagregeling en de Kennis- en Innovatieagenda van de Topsector LSH. De voordelen van het ontvangen van een toekenning ten opzichte van een reservering zijn:

- Partijen kunnen zelf bepalen op welke wijze en aan welke projecten de PPS-toeslag wordt toegekend;
- Partijen kunnen zelf de eigen deadlines bepalen;
- Partijen hebben de gelegenheid om de PPS-toeslag binnen een tijdsbestek van vijf jaar in te zetten. Partijen die een reservering krijgen, dienen de PPS-toeslag binnen zes maanden bij ons aan te vragen. Doen partijen dat niet of worden er een aantal aanvragen afgewezen, dan vervalt (een deel van) de reservering en komt de toeslag vrij voor andere samenwerkingsprojecten.

Kortom, bij een toekenning van PPS-toeslag is de regie volledig in handen van de partijen zelf zolang deze zich conformeren aan de geldende wet- en regelgeving en akkoord krijgen op de globale plannen voorgelegd aan ons bestuur.

De meeste partijen die een toekenning hebben gekregen, hebben in 2020 een interne call georganiseerd waarbij gebruik is gemaakt van de formulieren die Health-Holland via de website beschikbaar stelt. Indien gewenst, hebben partijen hierbij intensieve begeleiding gekregen vanuit het TKI-bureau. In 2020 hebben Jolande Zijlstra en Lisa Büller deze begeleiding voor hun rekening genomen.

Toekenning van PPS-toeslag aan SGF-leden

In 2020 is 26% van de gegenereerde PPS-toeslag middels een reservering of toekenning beschikbaar gesteld aan 18 leden van de Samenwerkende Gezondheidsfondsen (SGF).

Inzet in strategische projecten en thematische calls

In 2020 is 9% van de gegenereerde PPS-toeslag beschikbaar gesteld voor strategische samenwerkingsprojecten en thematische calls. Voorbeelden van strategische samenwerkingsprojecten die in 2020 PPS-toeslag uit het strategische budget hebben gekregen zijn P4O2 en NeuroTechNL. Voor details over deze PPP's zie pagina 11 van deze rapportage.

Daarnaast zijn er in 2020 een aantal thematische calls door het TKI-bureau gerealiseerd. Voorbeelden hiervan zijn: Health-Holland International (HHINT) Kickstarter programma, COVID-19 spoedaanvragen programma en EUREKA COVID-19.

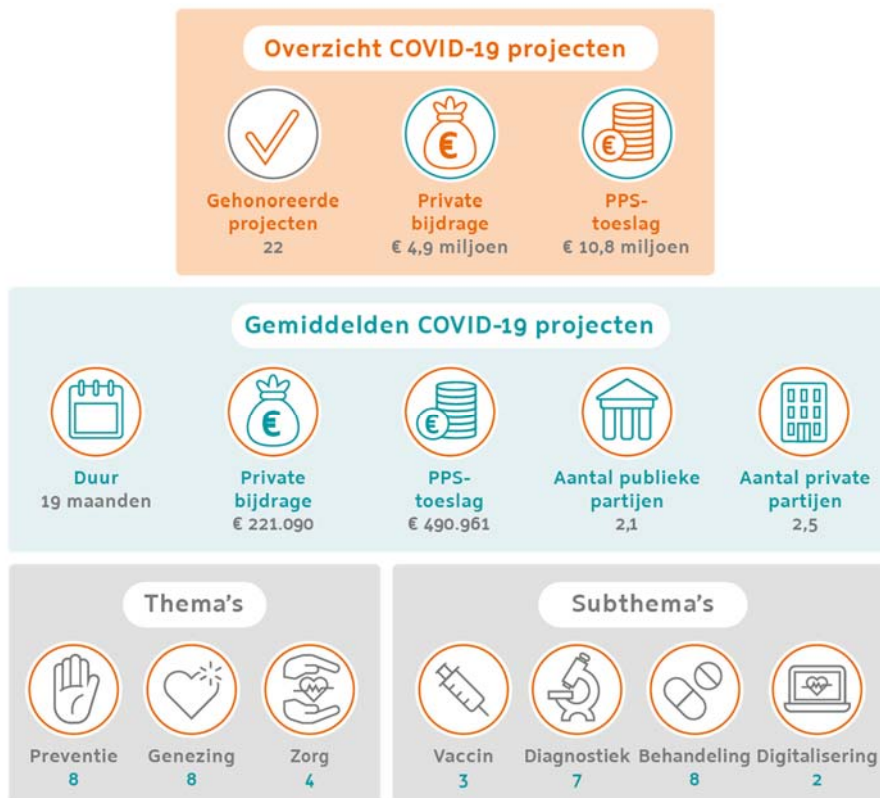
HHINT Kickstarter programma

Topsector LSH wil internationale, publiek-private samenwerking stimuleren. Voor samenwerking op het gebied van R&D in Europees verband zijn financieringsinstrumenten beschikbaar. Voor samenwerking op het gebied van R&D buiten Europa zijn de mogelijkheden beperkter. Om de eerste stappen tot wereldwijde R&D-samenwerking met partijen te vergemakkelijken, heeft Health-Holland het programma 'Health-Holland Internationale (HHINT) Kickstarter voor publiek-private samenwerking' opgezet. Met dit programma worden ondernemingen en erkende kennisinstellingen uitgenodigd om PPS-toeslag aan te vragen om een vliegende start te kunnen maken op het gebied van R&D en daarmee een langdurige internationale publiek-private samenwerking te creëren. De PPS-toeslag dient als een eerste aanjager op het gebied van internationale R&D samenwerking tussen de partijen. In 2020 zijn er vier aanvragen ontvangen waarvan er drie zijn gehonoreerd. Dit zijn er minder dan aanvankelijk verwacht, maar waarschijnlijk is de coronacrisis hier een belangrijke oorzaak van geweest. De projecten hebben een maximale duur van 18 maanden en er is maximaal 120.000 euro aan PPS-toeslag per aanvraag toegekend.

COVID-19 spoedaanvragen programma

Naar aanleiding van de uitbraak van COVID-19, heeft Topsector LSH snel gehandeld in het opzetten van een COVID-19 spoedaanvragen programma. Eind maart werd deze call opengesteld en konden publiek-private projectvoorstellen worden ingediend. In slechts een maand tijd werden de eerste vier projecten ingediend, beoordeeld, gehonoreerd en ontvingen zij PPP-toeslag om hun onderzoek te starten. In totaal zijn er in een periode van vier maanden 32 aanvragen ontvangen waarvan er 22 zijn gehonoreerd (zie afbeelding 4). Een totaal van 10,8 miljoen euro aan PPS-toeslag is toegekend en de totale private investering bedraagt 4,9 miljoen euro. De projecten hebben een gemiddelde looptijd van 19 maanden en de meeste projecten richten zich op een behandeling tegen COVID-19 of ontwikkelen diagnostische tools. De eerste twee projecten met een respectievelijke looptijd van 5,5 en 8 maanden zijn in 2020 succesvol afgerond. In het eerste COVID-19 project is een ECG-technologie ontwikkeld die kan worden ingezet om snel een beeld te krijgen van bijvoorbeeld de aanwezigheid van ischemie of een infectie aan het hart; ziektebeelden die regelmatig voor complicaties zorgen bij mensen die een COVID-19 infectie doormaken.

De tweede afgeronde De PRAETORAIN-COVID studie heeft als doel om het effect van het geneesmiddel Valsartan (RAS-remming) te onderzoeken bij COVID-19 patiënten op het voorkomen van IC-opname en overlijden. Binnen het door Stichting LSH-TKI gefinancierde pilot project is aangetoond dat de inclusie van COVID-19 patiënten effectief kan plaatsvinden in zowel academische als niet-academische ziekenhuizen. De resultaten van dit pilot project worden gebruikt om de volledige klinische studie uit te voeren. Voor het vervolg van de studie heeft het consortium van ZonMw subsidie ontvangen.

Afb. 4. Een overzicht van de totale COVID-19 projecten, toegekend door Health-Holland; De gemiddelden van verschillende indicatoren van de COVID-19 projecten; Een overzicht van de thema's en subthema's van deze projecten.

EUREKA COVID-19

In het kader van het EUREKA-programma heeft Topsector LSH in samenwerking met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) twee calls gelanceerd om internationale samenwerkingsprojecten te financieren op het gebied van COVID-19.

De eerste subsidieoproep (deadline 15 mei 2020) was bedoeld voor kortlopende onderzoeks- en innovatieprojecten waarbij naast Nederlandse partners ook één of meerdere partners uit een van de volgende landen betrokken is: Denemarken, Frankrijk, Oostenrijk, Spanje en Turkije. Deze subsidieronde heeft zes projectvoorstellen opgeleverd waarvan er drie zijn gehonoreerd. De totaal toegekende PPS-toeslag bedraagt 400.000 euro, naast een private bijdrage van 461.000 euro in kind.

De tweede subsidieoproep (deadline 15 juli 2020) was bedoeld voor projectvoorstellen die tot doel hebben oplossingen te bieden voor en beter voorbereid te zijn op pandemieën die een grote impact hebben op de samenleving. Naast Nederlandse partners was de betrokkenheid van een of meerdere partners uit een van de volgende landen een vereiste: België, Canada, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Spanje, Turkije, Zuid-Afrika of Zweden. Deze subsidieronde heeft drie projectvoorstellen opgeleverd waarvan er een is gehonoreerd. De toegekende PPS-toeslag bedraagt 350.000 euro, naast een private inzet van 435.000 euro in kind.

Project Recovery Team

De uitbraak van COVID-19 en de maatregelen hieromtrent, onder andere sluiting van veel laboratoria en het (tijdelijk) stopzetten van klinisch onderzoek, vraagt de LSH-sector om flexibiliteit en creativiteit. Topsector LSH voelt een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het vinden van oplossingen voor het borgen van een goede voortgang en afronding van alle onderzoeken.

De Topsector heeft daarom in mei 2020 een multidisciplinair team samengesteld, onder leiding van dr. Andrea Stavenuiter, bestaande uit vertegenwoordigers van de Universitair Medisch Centra/Universiteiten, gezondheidsfondsen en RVO. Daarnaast hebben er ook gesprekken plaatsgevonden met andere partijen zoals NWO en ZonMw over de situatie, aanpak en gezamenlijke subsidieoproepen. Het team heeft zich gefocust op de inventarisatie van de effecten van de COVID-19 omstandigheden op de lopende onderzoeksprojecten en wat er nodig en mogelijk zou zijn om de voortgang van de projecten te waarborgen. Dit is gedaan middels een enquête, welke is uitgezet onder alle projectleiders van de door de Topsector LSH gefinancierde projecten en is in totaal 198 keer ingevuld. Tevens is er op 4 juni een Webinar inclusief, Question & Answer sessie georganiseerd, waarbij 150 aanwezigen waren. Uit deze inventarisatie is gebleken dat de effecten van de COVID-19 omstandigheden het meest zichtbaar zijn op de uitvoering, duur en financiering van de projecten. De Topsector LSH heeft als reactie hierop een 'Project Recovery (PRT) Call' geopend (deadline 31 augustus 2020) waarbij per project een budget neutrale verlenging alsmede extra PPS-toeslag aangevraagd kon worden. De effecten van de COVID-19 uitbraak op de lopende projecten en de PRT-call zijn toegelicht in een tweede Webinar.

De Topsector LSH heeft bij RVO een half jaar verlenging aangevraagd voor de aanwendingsperioden van programmatoeslagjaren 2014 t/m 2019. Dit verzoek is door RVO gehonoreerd en heeft eraan bijgedragen dat de budget neutrale verlengingsverzoeken via de PRT call gehonoreerd konden worden. De call heeft geleid tot 46 gehonoreerde aanvragen voor extra PPS-toeslag waarbij de totale toegekende PPS-toeslag ruim 3,3 miljoen euro bedraagt. Daarnaast zijn er 117 budget neutrale verlengingen gehonoreerd, waarvan 49 via kennisinstellingen die van de Topsector LSH een toekenning van PPS-toeslag ontvangen en de projecten zelf beheren. Daarnaast zijn ook diverse programma's, zoals *Technology for Oncology*, verlengd.

Vanuit PPS-toeslagontvangers heeft Topsector LSH vele positieve reacties ontvangen in het kader van de PRT-activiteiten. De toeslagontvangers waarderen het dat de Topsector de sector actief heeft betrokken en heeft meegedacht (en nog steeds meedenkt) in mogelijke oplossingen. Ook hebben andere topsectoren contact opgenomen om te leren van de activiteiten die Topsector LSH heeft ondernomen om lopende projecten zo goed mogelijk te kunnen faciliteren gedurende de onstuimige COVID-19 periode.

De aanhoudende aanwezigheid van COVID-19 en de maatregelen daaromtrent, blijven er echter voor zorgen dat projectleiders, ook na de deadline van de PRT call, voor uitdagingen blijven staan om hun project te continueren en succesvol af te ronden.

Verantwoordingsverplichting

Alle projecten die via de Match Call, SGF-route 2 en thematische calls PPS-toeslag toegekend hebben gekregen dienen gedurende de looptijd van het project meerdere malen verantwoording aan ons af te leggen. Hieronder is uiteengezet op welke wijze en wanneer er door de penvoerder verantwoording afgelegd dient te worden.

Stuurgroep bijeenkomst

Iedere zes maanden dient de stuurgroep van het publiek-private samenwerkingsproject bijeen te komen om de voortgang van het project te bespreken. Uiterlijk 10 dagen voor aanvang van de stuurgroep bijeenkomst dient de penvoerder ons hiervan op de hoogte te stellen zodat een afgevaardigde van het TKI-bureau in de gelegenheid wordt gesteld om bij de bijeenkomst bij te wonen. Na afloop van iedere bijeenkomst dienen de notulen naar het TKI-bureau te worden gestuurd.

Voortgangsrapportage

Binnen zes weken na ieder projectjaar dient de penvoerder over de inhoudelijke en financiële voortgang van het project te rapporteren. Het formulier voortgangsrapportage ontvangt de penvoerder per e-mail. Zodra de voortgangsrapportage door Health-Holland is goedgekeurd, zal de volgende tranche aan PPS-toeslag worden uitbetaald. Indien het project maximaal 18 maanden duurt, is alleen een eindrapportage vereist.

Eindrapportage

Binnen acht weken na de einddatum van het project dient de penvoerder naast een eventuele controleverklaring en bestuursverklaring(en) een inhoudelijke en financiële eindrapportage aan te leveren. Het formulier eindrapportage ontvangt de penvoerder per e-mail.

Zodra Health-Holland de eindrapportage en eventueel een controleverklaring en bestuursverklaring(en) hebben goedgekeurd, zal een afrondingsbrief worden opgesteld. Deze brief dient door de penvoerder te worden ondertekend en retour te worden gestuurd. Zodra de getekende brief ontvangen is, zal Health-Holland de laatste tranche aan PPS-toeslag uitbetalen. Het project is daarmee afgesloten.

De Samenwerkende Gezondheidsfondsen

De PPS-regeling is een substantiële stimulans geweest voor gezondheidsfondsen om middelen te bundelen en gefocust samenwerkingen aan te gaan ten behoeve van publiek-privaat onderzoek en innovatie. De regeling heeft de afgelopen jaren bijgedragen aan de versnelling van nieuwe, grote samenwerkingen tussen gezondheidsfondsen, het bedrijfsleven, kennisinstellingen de overheid en patiënten. Deze versnelling was nagenoeg onmogelijk geweest zonder de PPS-regeling. Vandaag de dag leveren gezondheidsfondsen via PPS een belangrijke bijdrage aan het missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid (MTIB) en daarmee aan het succes van Topsector Life Sciences & Health. Bovendien is langs deze weg de SGF eind 2019 ook toegetreden als een van de Kennis- en innovatieconvenantpartners en zij draagt zodoende ook bij aan de successen van het Maatschappelijk Thema Gezondheid en Zorg-coalitie.

Toekenning van PPS-toeslag aan SGF-leden

Zoals eerder aangegeven is in 2020 is 26% van de gegenereerde PPS-toeslag middels een reservering of toekenning beschikbaar gesteld aan 18 leden van de Samenwerkende Gezondheidsfondsen (SGF). Zeven SGF-leden hebben ervoor gekozen om een toekenning te ontvangen (route 1). Ook zij mogen zelf bepalen hoe de PPS-toeslag ingezet wordt, mits zij zich conformeren aan de geldende wet- en regelgeving en akkoord krijgen op de globale plannen voorgelegd aan ons bestuur. In totaal hebben 10 SGF-leden ervoor gekozen een reservering van PPS-toeslag te ontvangen (route 2). Met hen is de afspraak gemaakt dat zij zelf de wetenschappelijke inhoudelijke beoordeling doen van de PPS-toeslag aanvragen. Zodra er een positief oordeel door het desbetreffende fonds is afgegeven dient het fonds de aanvraag via de Match Call procedure in te dienen. Deze aanvraag zal echter niet meer door de LSH-evaluatiecommissie hoeven te worden beoordeeld. Wel zal een medewerker van het TKI-bureau toetsen of de aanvraag binnen de kaders van de PPS-toeslagregeling valt.

Fonds overstijgende samenwerkingen

Immunologie

Een van de succesvolle samenwerkingen op fonds overstijgend niveau zijn de immunologieprojecten uit de immunologie call 'Afweer uit Balans' uit 2018. Samen met Topsector LSH zijn door de SGF alle Nederlandse umc's en verschillende bedrijven bijeengebracht in drie onderzoeksconsortia. We verwachten dat er grote stappen worden gemaakt in het ontrafelen van het afweersysteem met deze immunologie projecten, waarbij de top van de Nederlandse immunologie uit verschillende vakgebieden met elkaar samenwerkt. Bovendien houden de projecten een marktgerichte oplossing in het oog door de samenwerking met bedrijven en komen innovaties zo snel mogelijk bij de mensen terecht die het nodig hebben. Belangrijk criterium bij de toekenning van het onderzoeksgeld was een duurzame samenwerking tussen onderzoeksinstituten, bedrijven en gezondheidsfondsen. Wij zijn verheugd te zien dat er nu ook tussen de consortia onderling wordt samengewerkt binnen het publiek-private partnership ImmuneHealthXL.

Humane Meetmodellen 1.0

In 2020 heeft Het programma 'Humane meetmodellen I' uit 2019, geresulteerd in het honoreren van zeven innovatieve, proefdiervrije publiek private projecten. Dit doen we in samenwerking met de Samenwerkende Gezondheidsfondsen (SGF), Proefdiervrij, NWO-domein Toegepaste en Technische Wetenschappen (TTW) en ZonMw.

Humane Meetmodellen 2.0

Vanwege succes van het eerste Humane call is er een vervolg gekomen op deze call. In 2020 werd een tweede subsidieoproep voor Humane Meetmodellen opengesteld (Humane Meetmodellen 2.0), waarbij het onderzoek gericht moest zijn op de toepasbaarheid van de humane meetmodellen voor meerdere ziektebeelden, dan wel impact moet hebben ten behoeve van meerdere patiëntengroepen. Tevens was er binnen de call ruimte voor preventie- en toxiciteitsonderzoek.

Deze oproep is uitgezet door NWO - domein Toegepaste en Technische Wetenschappen (TTW) in samenwerking met de SGF, ZonMw en Topsector LSH. Er is 3,3 miljoen euro aan PPS-toeslag beschikbaar gesteld voor deze call. De honorering van projecten uit deze call zal medio 2021 plaatsvinden.

MyOwnResearch

Het project MyOwnResearch (MORE) -de fonds overstijgende samenwerking- gefinancierd door de Samenwerkende Gezondheidsfondsen (SGF) en Topsector LSH en gehonoreerd vanuit de Beter Gezond call uit 2017, is gestopt. Het project bleek niet goed inpasbaar in de huidige kaders voor medisch-ethische toetsing. Als gevolg hiervan hebben er twee afwijzingen plaatsgevonden door de toetsingscommissie METC. Hierdoor is het project niet meer uitvoerbaar binnen de verplichte tijdslijnen. De partijen betreuren het ten zeerste dat dit besluit genomen moest worden. Het is de verwachting dat onderzoek waarbij patiënten een actievere rol krijgen als zelfonderzoeker belangrijker zal worden in de toekomst. Het project heeft daartoe veel inzicht gegeven in het bestaande spanningsveld tussen medisch-ethische richtlijnen en de maatschappelijke trend naar meer zelfonderzoek door patiënten. Partijen zijn daarom in gesprek over het benutten van de resultaten van het project tot dusverre en over de mogelijkheden voor dergelijk type patiënt-gestuurd onderzoek in de toekomst.

Totale toekenning PPS-toeslag aan SGF

Via SGF-toekenningen (route 1) is er in 2020 10.065.750 euro PPS-toeslag toegekend. Via reserveringen was dit 1.924.750 euro. Totaal is in 2020 via de SGF 11.990.500 euro toegekend aan PPS-toeslag.

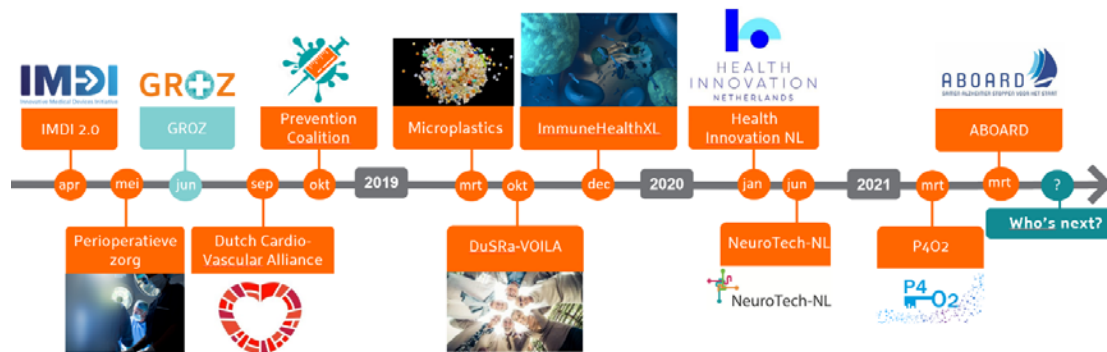
Strategische publiek-private partnerschappen binnen gezondheid en zorg

Sinds de start van het Bedrijfsleven beleid en de topsectoren in 2011 faciliteert Topsector LSH strategische publiek-private partnerschappen (PPP's). Met de start van het missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid op 1 januari 2020 profileren deze PPP's zich op één of meerdere gezondheid en zorg-missies. Strategische PPP's vormen zo de kern van de kennis- en innovatie-infrastructuur op dit maatschappelijk thema (zie: www.health-holland.com/2030/#p=23). De (technologische) innovatie binnen een PPP richt zich meer en meer op de context van de eindgebruiker (zorgprofessional, burger en/of patiënt) en samenwerking vanuit de *quadruple helix* - overheid, bedrijfsleven, kennisinstellingen én burger - is dan ook evident aanwezig in elke PPP.

De definitie van een strategische PPP luidt als volgt:

- Nationaal-georiënteerde, meerjarige, thematische en programmatische samenwerking tussen innovatief bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden, bij voorkeur inclusief eindgebruikers als professionals en/of burgers, in duurzaam geformaliseerd en gefinancierd partnerschap, gericht op het behalen van een collectief per PPP verkozen *moonshot*.

Op de hernieuwde partnership website staan 35 strategische PPP's vermeldt: www.health-holland.com/public-private-partnerships.

Afb. 5: tijlijn met kick-off bijeenkomsten van strategische LSH PPP's tussen 2014 en Q1 2021.

Box 2: strategische PPP's

In 2020:

- Ontvingen twee PPP's PPS-toeslag via de Match Call procedure: P4O2 en NeuroTech-NL
- Vonden er één fysieke inspiratie- en informatiesessie en twee online webinars voor de PPP *community* plaats

Structurele begeleiding

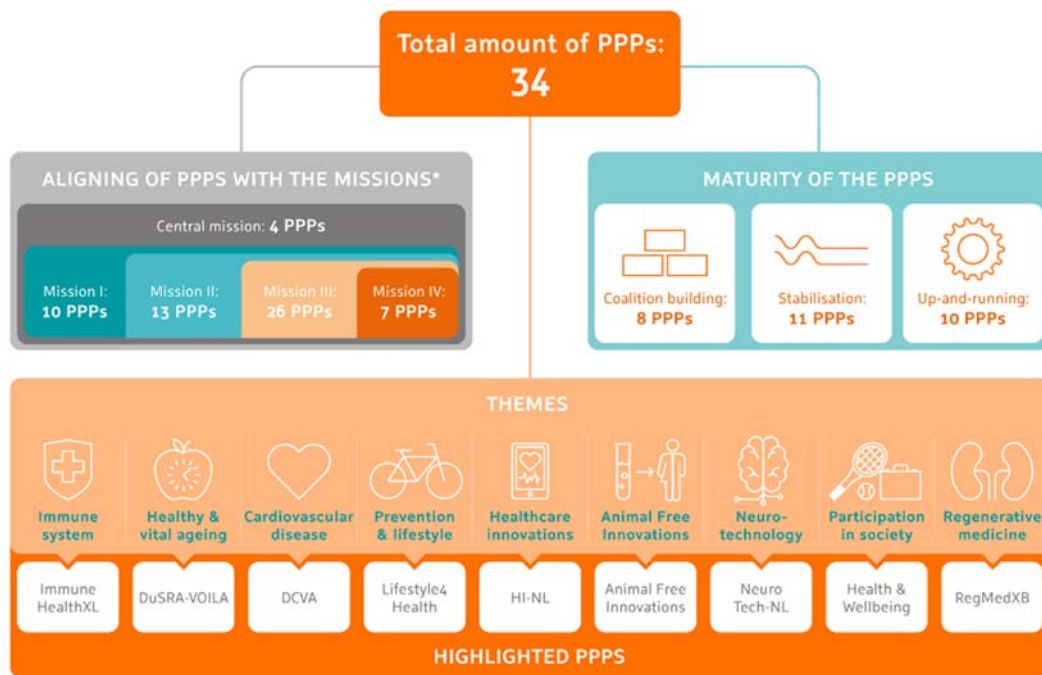
De *governance* van Topsector LSH zal - lettend op de maatschappelijke relevantie, wetenschappelijke kwaliteit en economische potentie, alsmede het potentieel tot nationale *imbedding*- deze initiatieven ondersteunen en begeleiden totdat ze zelfstandig kunnen opereren. De structurele, generieke begeleiding van de PPP's betreft onder meer adviserende gesprekken, verbinden met gezondheid en zorg-coalitiepartners en vier jaarlijkse informatie- en inspiratiebijeenkomsten. Bij enkele PPP's is er intensieve, specifiekere begeleiding middels deelname in de stuurgroep en het communicatieoverleg door medewerkers van het bureau en/of de LSH-*governance*.

Een groeiend aantal PPP's ontvangt financiering vanuit:

1. De PPS-toeslagregeling: via een door het TKI-bestuur akkoord bevonden en na beoordeling van de evaluatiecommissie gehonoreerd innovatieproject- en/ of programma-aanvraag;
2. De netwerkactiviteiten-regeling voor matchmaking tussen publieke en private partijen ten behoeve van de opzet en consolidatie van publiek-private samenwerking op onderzoek en innovatie.

Box 3: PPP's in de spotlight (2020):

- Dutch CardioVascular Alliance (DCVA) en RegMed XB ontvingen 8 miljoen euro voor het opzetten van de valorisatietak, onder meer met het investeerdersfonds FIRST
- Health Innovation NL organiseerde na haar lancering zes ronde tafels, waar patiënten, zorgprofessionals, verzekeraars, gezondheidseconomen en toezichthouders aan deelnemen
- LifeStyle4Health benadrukte de urgentie om in te zetten op preventie en een gezonde leefstijl met de publicatie van de website: leefstijlencorona.nl
- Drie strategische PPP's vierden hun kick-off groots: Health Innovation NL (januari), NeuroTech-NL (juni) en het COVID-19 programma van P4O2 (november)

Afb. 6: Infographic publiek-private partnerships.

Innovatieactiviteiten

In 2020 zijn in totaal 58 netwerkactiviteiten financieel ondersteund door Health-Holland voor een totaalbedrag van 377.913,06 euro waarbij ruim 2.500 MKB-partijen zijn bereikt.

Dit komt neer op een gemiddelde van 4,8 evenementen per maand, 6.515,74 euro financiële ondersteuning per netwerkactiviteit en een bereik van 43 MKB-partijen per netwerkactiviteit.

Op basis van bovenstaande cijfers en de moeilijke omstandigheden voor evenementen rondom COVID-19 kijken we terug op een geslaagde ondersteuning van netwerkactiviteiten en zijn we voornemens deze tred verder voort te zetten in 2021.

Daarnaast hebben wij in 2020 voornamelijk regionale partners gebruik laten maken van de Innovatiemakelaars regeling met een omvang van ruim 200.000 euro. Een instrument wat meer en meer effect aan het sorteren is.

Zorginnovatie.nl

2020 was een bewogen jaar voor Zorginnovatie.nl; de COVID-19 pandemie deed zijn intrede, waardoor er weinig op kantoor gewerkt kon worden en er vonden verschuivingen plaats in het team. Zo werd Innovatie Adviseur Thom Frielink in oktober 2020 opgevolgd door Valorisatie Adviseur Laura Gähler. Daarnaast kwam Lieve Hendriks in december 2020 als Community Manager op de plaats van Stephanie van Oorschot. Ondanks deze veranderingen zijn er mooie resultaten behaald!

In de periode van januari 2020 tot en met december 2020 is het totaal aantal innovaties op Zorginnovatie.nl gestegen van 770 naar 854. Het aantal websitegebruikers steeg tussen het begin en het eind van het jaar van 3733 naar 4030. De top 3 meest bezochte pagina's van Zorginnovatie.nl bleef gedurende 2020 constant; zo werden de innovatiepagina, de Nationale Zorginnovatieprijs 2020 en de partnerpagina het meest bezocht. De nieuwsbrief werd in januari 2020 ontvangen door 1487 mensen en dit waren er 1633 in december. Wat betreft de social media accounts vond er een kleine stijging in Twitter-volgers plaats, met

2826 volgers in januari 2021 naar 2947 volgers in december 2020. LinkedIn kende een flinke stijging van volgers en steeg van 1775 volgers in januari naar 3537 volgers in december 2020.

De Nationale Zorginnovatieprijs 2020 werd voor het vijfde jaar ingezet om innovaties in de opschalingsfase een duwtje in de rug te geven om hun bedrijf tot een echt succes te maken. De uitreiking van de prijs vond op 11 juni 2020 plaats tijdens het online LSH010 ontbijtevent. Tijdens dit event werd de vakjuryprijs gewonnen door TrueSim. De publieksprijs ging naar Wolk Heupairbag.

Het partneraantal bleef gelijk in 2020. Partners die al aangesloten waren bij het platform zijn Health-Holland, MedtechPartners, Zorg voor innoveren, Boonstoppel Subsidie Advies en Sustainable Healthcare Challenge.

In de periode van juni tot en met augustus werd met de regiopartners en algemeen partners gesproken over hoe Zorginnovatie.nl het beste aan kan sluiten bij hun strategieën en agenda's (waaronder de Kennis- en Innovatieagenda 2020 - 2023 Gezondheid en Zorg). Op basis van deze gesprekken is het strategieplan 2020 - 2021 van Zorginnovatie.nl gevormd. Het doel van het strategieplan is het verbinden en versnellen van impactvolle zorginnovaties. Dit vraagt om het aangaan van de juiste partnerschappen, waaronder met een zorgverzekeraar. Er zal in 2021 daarom gefocust worden op het verhogen van de betrokkenheid van de community leden en partners van Zorginnovatie.nl³.

GROZ: vitaal functionerende burgers in een gezonde economie Implementatie van de missies

GROZ draagt bij aan de implementatie van de missies uit het Maatschappelijke Thema gezondheid en zorg: in 2040 leven alle Nederlanders tenminste vijf jaar langer in goede gezondheid, en zijn de gezondheidsverschillen tussen de laagste en hoogste sociaal-economische groepen met 30% afgenomen. Het GROZ-team jaagt deze beweging aan door enerzijds de beweging letterlijk te illustreren op podia, en in tekst en beeld en anderzijds sterk in te zetten op co-creatie op lokaal, regionaal en nationaal niveau.

Daarnaast faciliteert, adviseert en begeleidt het GROZ-team de benodigde processen voor deze transitie middels drie instrumenten: illustratieprojecten, netwerkactiviteiten voor sociaal ondernemerschap en *Fieldlabs* (GROZzerdammen) in samenwerking met regio-aanpakken van andere organisaties. Naast de drie instrumenten begon het afgelopen jaar het aanjagen van drie specifieke onderwerpen: a) artificial intelligence; b) citizen science; c) de centrale missie van VWS (kortweg "+5, -30").

Groeiende aanjaagkracht

In 2020 is de GROZ-community en daarmee de aanjaagkracht van GROZ flink gegroeid: zowel de online zichtbaarheid en het bereik in de tweede helft van 2020, als het aantal actief samenwerkende partners steeg. De online zichtbaarheid vergrootte door LinkedIn te benutten om GROZ-updates o.a. van partners zichtbaar te maken en hier het gesprek hierover aan te wakkeren. Daarnaast was eind 2020 de GROZ-website (www.groz.nl) in aanbouw. Beide communicatiekanalen hebben als doel de GROZ-beweging te illustreren in beeld en tekst, vanuit het perspectief van het bedrijfsleven, overheid, kennisinstellingen en burgers.

³ www.zorginnovatie.nl/community

Co-creatie

Het aantal actief samenwerkende partners groeide uit tot een groep van vijftien organisaties, van NFU tot en met ZonMw en van VWS tot en met NLZVE, door de eerste stappen te zetten op een gezamenlijk doel, governance- en uitvoeringsstructuur en de gezamenlijke uitvoering hiervan. Gezamenlijk betekent: belangen en krachten bundelen met lokale, regionale en nationale partners die we veel tegenkomen in de regio's. Dit zijn vaak partners met een eigen regio-aanpak, gelijksoortige ambities en/of complementaire activiteiten.

Bouwstenen

Een belangrijk onderdeel van de gezamenlijke governance zijn de GROZ-bouwstenen, bestaande uit vijf terugkerende uitdagende thema's bij deze transitie: monitoring, bekostiging, samenwerking, lerend vermogen en data/ICT. De bouwstenen vormen de structuur die organisaties makkelijker brengt op strategie, kennisuitwisseling en uitvoering: in relatie met elkaar als nationale organisaties (wie is waarvan?), in relatie met de fieldlabs (welke regio-overstijgende hulpvragen zijn er?) en om die nationale organisaties en regionale ontwikkelingen met elkaar te verbinden in gelijkwaardige quadruple helix-samenwerking (vraag- en aanbod koppelen en opvolgen; (proces)faciliteren van lerende gemeenschap). 2020 is benut om het eigenaarschap te vergroten bij en verspreiden naar veel samenwerkende partners.

Fieldlabs

Fieldlabs zijn een veel voorkomend instrument binnen diverse regio-aanpakken: regionale samenwerkingsverbanden die vaak op één of meerdere fysieke plekken experimenteren met een bepaalde aanpak. Samen met partners uit regionale en nationale samenwerkingsverbanden ontwikkelden we in 2020 uitgangspunten voor de GROZ-*fieldlabs* (GROZzerdammen). Met deze uitgangspunten als basis rondde we in 2020 samen met een groep externe adviseurs de verkenning tot intensieve samenwerking met fieldlabs af. Daarnaast resulteerden de uitgangspunten voor de GROZzerdammen in (een format voor) werkplannen. Op nationaal niveau creëerden we draagvlak voor en eigenaarschap van de GROZ-uitgangspunten bij de grotere groep partners, als voorbereiding voor het gezamenlijke optrekken in, met en naar de fieldlabs in 2021 en organiseerden we collectieve kwartaalbijeenkomsten voor alle rijpe en groene GROZ-Fieldlabs, op locatie bij een van de fieldlabs of, zoals in 2020 vanwege COVID-19, online.

Box 4: Resultaten van co-creatie.

Het resultaat van de co-creatie op nationaal niveau:

1. Een bestuurlijk overleg (BO) (vijftien organisaties variërend van RIVM, VNG, tot aan de provincies en de umc's) met commitment op de integratie van de bestaande regio-aanpakken in ieders organisatie, met de bouwstenen als uitgangspunt. Bereik: > 200 regionale consortia.
2. Een tactisch overleg (TO) met dezelfde organisaties om die integratie uiteindelijk vorm te geven;
3. Een sub-groep ("Gezamenlijk voor Gezonde Regio's") die actiever en meer en meer gezamenlijk optrekt naar de regio's en nationale organisaties en hierbij acteert vanuit de bouwstenen en uitgangspunten. Bereik: +/- 40 regionale consortia.

Het resultaat van de co-creatie op nationaal niveau:

1. Een bestuurlijk overleg (BO) (vijftien organisaties variërend van RIVM, VNG, tot aan de provincies en de UMC's) met commitment op de integratie van de bestaande regio-aanpakken in ieders organisatie, met de bouwstenen als uitgangspunt. Bereik: > 200 regionale consortia.
2. Een tactisch overleg (TO) met dezelfde organisaties om die integratie uiteindelijk vorm te geven;

3. Een sub-groep (“Gezamenlijk voor Gezonde Regio’s”) die actiever en meer en meer gezamenlijk optrekt naar de regio’s en nationale organisaties en hierbij acteert vanuit de bouwstenen en uitgangspunten. Bereik: +/- 40 regionale consortia.

Het resultaat van de co-creatie op lokaal/regionaal niveau:

1. Vier regio’s gekozen om intensief samen te werken en bij te dragen aan de VWS-missies;
2. Een format en kaders voor GROZzterdam-werkplannen om in te dienen bij financier;
3. Vier GROZzterdam-werkplannen beoordeeld door een GROZ-beoordelingscommissie, met het advies om twee in te dienen bij VWS.
4. Intervisie-groep van vier GROZzerdammen
5. Vier kwartaalbijeenkomsten van alle GROZ-gerelateerde fieldlab-initiatieven

Illustratieprojecten

De illustratieprojecten die we in 2019 opzochten, zijn in 2020 de inspiratiebron geworden voor de contouren van een *bottom-up call*: de cross-over met andere Maatschappelijke Thema’s moet sterk zijn en het project moet daadwerkelijk bijdragen aan gezondheidsverschillen verkleinen. Bovendien werken we met twee door het Topteam en Themateam in een eerste top-downronde aangewezen e illustratieprojecten intensiever samen en hielpen we mee met het vinden van financiering. Zodoende is er o.a. PPS-toeslag gereserveerd voor “De Ontwikkelplek van de Toekomst” bij Health-Holland om in 2021 een Match Call-aanvraag in te dienen en heeft het Illustratieprojecten-team geholpen bij het opzetten van de EUREKA-call met Zwitserland, waar de E-partner4All gaat indienen.

Sociaal ondernemerschap

De matching tussen sociaal ondernemers onderling en met mogelijke toekomstige partners en financiers, werd in 2020 georganiseerd. De Health Impact Accelerator bood ondernemers de mogelijkheid om financiers niet alleen te ontmoeten, maar ook hun taal beter te leren begrijpen en verstaan. Ondernemers werden daarnaast ook verbonden met diverse stakeholders uit diverse GROZzerdammen in spé, om producten en diensten verder door te ontwikkelen mét de eindgebruiker en alvast voor te sorteren op eerste implementatieplekken en mogelijke opschaling.

Het aantal partners dat in 2020 meedeed steeg aanzienlijk, dankzij de actieve betrokkenheid van oud Health Impact Accelerator-deelnemers en bijbehorende netwerken. Daarnaast zochten we de samenwerking op met diverse organisaties met hun eigen hackatons, accelerators en andere programma’s.

Citizen Science & Artificial Intelligence

Twee andere onderwerpen die veel aandacht kregen het afgelopen jaar zijn ‘citizen science’ en ‘artificial intelligence’ (AI). W.b.t. citizen science, hebben we een reserveringsaanvraag om middelen beschikbaar te stellen voor een citizen science call, in samenwerking met KIC-partner ZonMw, die in 2021 open gaat. Wat betreft AI hebben we vanuit GROZ bijgedragen aan de Nederlandse AI-coalitie geleiding voor Gezondheid & Zorg, door de werkgroep ‘burgers- en patiënten participatie’ mede te coördineren en ons daarin hard te maken voor AI-dialogen met eindgebruikers en ondernemers. In 2020 ging de eerste van start tijdens een Mobile Health-bijeenkomst; in 2021 volgen er meer.

IV. Governance Topsector LSH

LSH Adviesraad (voorheen Regiegroep)

In het turbulente jaar 2020, heeft de Adviesraad middels digitale bijeenkomsten en een aangescherpte focus van haar werkwijze, een positieve bijdrage geleverd aan het Topteam LSH. De adviesraad kwam in 2020, 4 maal bijeen en verstreekte het Topteam een achttal schriftelijke adviezen en initieerde een verbeterde wijze van verwerking van testmonsters STRIP, hetgeen leidde tot de opening van een gerobotiseerde teststraat door minister de Jonge van VWS. Daarnaast hebben leden actief bijgedragen aan belangrijke initiatieven van Topsector LSH. Deze nieuwe werkwijze biedt een uitstekende basis om in 2021 op verder te bouwen, conform de LSH focus van de strategische missies Gezondheid & Zorg. Wij willen alle Adviesraad leden bedanken voor hun belangrijke bijdragen aan dit proces. In het bijzonder, willen wij Hanna Groen danken: zonder haar uitstekende ondersteuning was dit alles het afgelopen jaar niet mogelijk geweest!

LSH Topteam

Het Topteam LSH kwam acht keer bijeen in 2020. Onder leiding van Carmen van Vilsteren werden de strategische onderwerpen en de implementatie van het Missiegedreven innovatiebeleid ter hand genomen. Ook was Focco Vijselaar DG B&I van het ministerie van EZK meerdere malen te gast, waarbij hij zijn waardering uitsprak naar het Topteam over de gang van zaken en bereikte resultaten bij LSH.

TKI-Bestuur

Het bestuur van de stichting TKI-LSH kwam zeven keer bijeen in 2020 en bestond uit Huibert Pols (voorzitter) tot 10 juli 2020, Henk Smid (secretaris) en vanaf 10 juli Voorzitter ai., Kees Tervoort (penningmeester) en Len de Jong Secretaris vanaf 10 juli. De laatste vormde ook de connectie met het LSH Topteam. Behalve de 7 (virtuele) bijeenkomsten werden via mail in het kader van de speciale Covid-19 call een tiental spoed besluiten door het bestuur genomen, waardoor de speciale urgente projecten snel van start konden. Wij danken Huibert Pols voor zijn grote inzet voor de Topsector LSH, als laatste in zijn rol als bestuursvoorzitter, en hebben op passende wijze afscheid van hem genomen.

Themateam en Kernteam

Naast de Topsector governance zoals hierboven beschreven, is deze in 2020 uitgebreid met een Themateam en een Kernteam teneinde de coördinatie van de uitvoering (ofwel “lichte vorm van sturing”, zoals EZK Staatsecretaris Mona Keizer deze verwoord in haar Kamerbrieven) en monitoring van de voortgang met de VWS-missies voor het maatschappelijke thema Gezondheid en Zorg voor haar rekening te nemen. Beide gremia voerden diverse overleggen teneinde de programmering, activiteiten en inzet van middelen van alle samenwerkende KIC-partners ten behoeve van het maatschappelijk thema gezondheid en zorg te waarborgen.

V. Valorisatie en kennisdeling

De activiteiten op het gebied van valorisatie en kennisdeling binnen Health-Holland worden vormgegeven in een aantal programma's: LifeSciences@Work voor waar het Biotech en Medtech betreft, ZorgInnovatie.nl voor innovaties in de zorg en de Health Impact Accelerator (HIA) voor sociale innovaties.

LifeSciences@Work

LifeSciences@Work is het valorisatieprogramma van de Topsector waarin veelbelovende startups en scale-ups in de Life Sciences (biotech en medtech) worden ondersteund en begeleid om hun kans op succes te vergroten. De LifeSciences@Work activiteiten bestaan

uit coaching, training, partnering, financiering en netwerkvorming middels een drietal programmaonderdelen: de Venture Challenge, de Expert Classes en het Value Centre.

Venture Challenge

De Venture Challenge is een 10 weken durende coaching programma waarin veelbelovende startups worden geholpen met het aanscherpen van hun business idee. Het betreft veelal PhD/PostDoc onderzoekers met de ambitie om hun onderzoeksresultaten via een startup te vercommercialiseren. De Venture Challenge helpt hen hierbij; enerzijds door het uitwerken van een concrete business case die als basis van de startup kan dienen en anderzijds door hen kennis en inzicht te geven in de benodigde stappen en skills om van een wetenschappelijke vinding een succesvolle venture te maken. Daarnaast worden ze in contact gebracht met relevante experts, investeerders en ondernemers.

Wegens het succes van de Venture Challenge in de Life Sciences Sector heeft het ministerie van EZK besloten de Venture Challenge met ingang van 2020 op te nemen als één van zijn eigen instrumenten om het mogelijk te maken de Venture Challenge als blauwdruk te gaan gebruiken vergelijkbare programma's in andere (top)sectoren. Hiermee is de organisatie van de Venture Challenge per 2020 een samenwerking tussen NWO en Health-Holland geworden. Waarbij NWO met name de oproep voor en selectie van deelnemers voor zijn rekening neemt en Health-Holland zorgdraagt voor de aansluiting met de Life Sciences sector. De Venture Challenge workshops worden in opdracht van NWO uitgevoerd door GameChanger Challenge B.V., het bedrijf van voormalig Health-Holland medewerker Chrétien Herben en trainer Math Kohnen.

Ondanks de COVID-19 crisis en de daardoor geldende beperkingen zijn er in 2020 toch twee Venture Challenges georganiseerd, al is de voorjaarseditie met drie maanden uitgesteld tot de zomer en heeft de najaarseditie deels online plaatsgevonden. In beide edities samen hebben elf teams meegedaan, waarvan er uiteindelijk negen het hele Venture Challenge traject hebben doorgemaakt en hun plan hebben gepresenteerd voor de Life Sciences community. Twee teams zijn onderweg afgefallen omdat ze nog te vroeg waren en er onvoldoende bewijs was dat hun vinding ook daadwerkelijk zou werken. In overleg met deze teams is besloten om hen (nog) niet te laten presenteren. Zeven van de 11 teams zijn afkomstig vanuit een Nederlandse Kennisinstelling of Universitair Medisch Centrum. De overige vier, allen medische technologie startups, hebben allen wel een sterke link met een academische instelling, maar bouwen niet direct voort op kennis ontwikkeld aan die instelling. Er was dit keer één bedrijf dat een genterapie ontwikkelt als mogelijke vervanging voor pacemakers, drie bedrijven met een *in vitro* model voor medicijn ontwikkeling tegen hersen-, spier en darmziekten en één bedrijf dat snel nieuwe nanobodies kan vinden tegen allerlei vormen van kanker. Verder waren er drie medical device bedrijven. Eén voor het 3D visualiseren van longstructuren om daarmee efficiënter te kunnen opereren, één met een device dat nauwkeurig de boordiepte kan bepalen bij orthopedische ingrepen en één met een device dat de communicatie tussen de hart-long machine en de perfusie machine bewaakt om zuurstoftekort tijdens open hart operaties te voorkomen. Tot slot waren er twee diagnostische bedrijven, één die een snelle COVID-detectie methode ontwikkelt op basis van CRISPR-Cas en één sneltest die de werking van een antibioticum bij bacteriële infecties aantoont. De laatste startup ontwikkelt laboratoriumapparatuur dat automatisch alle handelingen registreert voor Quality Control doeleinden.

Vier startups waren reeds opgericht voor hun deelname aan de Venture Challenge en de overige zeven waren academische projecten. Drie van deze zeven projecten zijn kort na deelname aan de Venture Challenge daadwerkelijk als bedrijf opgericht. De overige projecten hebben nog niet tot een oprichting van een bedrijf geleid, hetgeen in alle gevallen met name te maken heeft met het ontbreken van een echte ondernemer om de kar te trekken.

De deelnemers aan de Summer editie waren: Scope biosciences, MedicalVR, Shanx Medtech, GUTS en PacingCure. Aan de Fall editie deden de volgende teams mee: 2ndB, Myonovum, NanoYounique, Panorama Laboratories, VPP en SLAM Ortho. Winnaars van de beide Venture Challenge edities zijn gepresenteerd tijdens de Dutch Life Sciences Conference in november en waren respectievelijk PacingCure en SLAM Orthopedic.

Afb. 7. Winnaar SLAM Orthopedic tijdens de prijsuitreiking Venture Challenge Fall 2020.

Expert Classes

De Expert Classes zijn sessies van een halve dag waarbij een aantal industrie experts een inhoudelijke interactieve workshop geven waarna er uitgebreid ruimte is voor 1-op-1 expert coaching. De Expert Classes worden georganiseerd in samenwerking met partners (veelal private partijen). De Expert Classes zijn primair bedoeld voor alumni van de Venture Challenge, maar staan ook open voor andere Life Sciences startups. Wat we hebben gezien is dat ze goed werken om potentieel geïnteresseerde startups middels deze expert classes te informeren over de mogelijkheden en hen direct in contact te brengen met alumni.

In 2020 zijn vanwege de COVID-19 beperkingen geen Expert Classes georganiseerd. Het idee hierachter was dat met name de netwerk interactie bij de Expert Classes belangrijk is en dit virtueel lastig te realiseren is. Daarnaast was de verwachting dat de beperkingen niet het hele jaar zouden duren. Inmiddels is anders gebleken en is besloten in 2021 toch virtuele Expert Classes te gaan organiseren.

Value Centre

Het Value Centre bestaat uit een samenwerking met Stichting MedtechPartners en omvat de MedtechPartner en BiotechPartner meetings en Value Vouchers. De MedtechPartner (MTP) meetings vormen een bewezen concept waarin medtech startups met een specifieke hulpvraag worden gematcht met adviseurs/deskundigen die hen mogelijk kunnen helpen met het oplossen van hun vraag.

In 2020 zijn vier MedtechPartner bijeenkomsten georganiseerd, in een virtueel format. Tijdens deze bijeenkomsten worden de vragen van ondernemers gekoppeld aan de expertise van ondersteunende experts en bedrijven. In totaal hebben 16 ondernemers kunnen pitchten wat totaal 151 matches opleverde ofwel gemiddeld 9 matches per ondernemer. De meest voorkomende vragen waren op het gebied van productontwikkeling (18%), financiering (16%), vermarkting (14%), CE-Certificering (12%) en

klinische validatie (9%). Nieuw in 2019 was het organiseren van een Expertsessie voorafgaand aan elke MedtechMeeting.

Naast de partnering meetings worden via het Value Centre ook Value Vouchers toegekend. Dit zijn vouchers van 10.000 euro die kunnen worden ingezet door startups om een externe partij in te huren om een hulpvraag op te lossen. De startup betaalt zelf de helft van de voucher. In 2020 hebben vier partijen gebruik gemaakt van een Value Voucher: The Sleep Company, Logick Energetics, Ivy Medical en X-Heal Diagnostics.

Highlights LifeSciences@Work Alumni 2020

Ondanks de COVID situatie zijn er toch veel mooie resultaten behaald door LS@W alumni. Enkele voorbeelden hiervan zijn, niet uitputtend:

- LS@W Alumnus Quirem Medical werd overgenomen door Terumo, wat de acceptatie van hun unieke technologie voor de behandeling van levertumoren wereldwijd zal stimuleren waardoor ze meer patiënten kunnen bereiken.
- LS@W alumnus Khondrion ontving de status van zeldzame pediatrie ziekte voor de FDA en Venture Challenge-alumnus Prolira was een van de eersten ter wereld die de EU-MDR-certificering ontving.
- Venture Challenge-alumni AmbAgon Therapeutics, BIMINI, Bi/Ond, Core Life Analytics, Predica Diagnostics, TargED en Sirius Medical hebben met succes Seed of Series A-financiering opgehaald en Nutrileads en Toxys hebben geld opgehaald voor verdere groei.
- Meerdere LS@W alumni vonden met succes de weg naar financiering door Topsector LSH, waaronder HUB Organoids, Cergentis, Breathomix, Protinhi, River Biomedics, NCardia, QVQ, Hybridize en TargED.
- Tot slot waren er weer een aantal Venture Challenge-alumni succesvol in de NWO Take-Off, waaronder Hybridize, Incircular en TargED.

VI. Internationalisering

Ondanks reisbeperkingen in 2020 blijft Internationalisering een belangrijk speerpunt voor de Topsector LSH, omdat o.a. Nederlandse innovaties hun weg moeten vinden in het buitenland. De werkgroep Internationaal, o.l.v. Topteamlid Len de Jong, is hét coördinatiepunt voor de sector op het gebied van internationalisering. De werkgroep is in 2020 acht keer bijeen geweest. Tevens wordt er samengewerkt met diverse landen op basis van MoU's, bijvoorbeeld Boston, Vlaanderen en Zwitserland is in voorbereiding.

Naast het inspelen op maatschappelijke uitdagingen is het ook van belang de Internationale economische kansen die deze met zich meebrengen optimaal te benutten. In het jaar 2020 is een geheel nieuwe versie van de Strategie Internationaal voor LSH, mede in het kader van het MTIB, tot stand gekomen. Hierin is tevens een EU addendum opgenomen teneinde de inzet van EU middelen voor onderzoek en ontwikkeling te verhogen.

De internationaliseringsstrategie van Topsector LSH 2020-2023 bouwt voort op de succesvolle strategie van de afgelopen vijf jaar. Zij heeft als centrale doelstelling het vergroten van de economische en maatschappelijke impact van de LSH-sector in Nederland en daarbuiten. Dit wordt gerealiseerd door het versterken van Nederlandse LSH-activiteiten in het buitenland en van buitenlandse LSH-bedrijven en -organisaties in Nederland.

Gezien het belang van handel, kennisuitwisseling en buitenlandse investeringen (acquisitie) voor de Nederlandse economie en samenleving sluit internationalisering naadloos aan bij het maatschappelijk thema Gezondheid en Zorg.

Health-Holland Visitors Programme

In november 2020 vond een digitale versie van het Health-Holland Visitors Programme (HVP) plaats. Met ondersteuning vanuit Health-Holland, de TFHC, het postennet en RVO zijn delegaties uitgenodigd uit alle 16 landen die vanaf het begin aan betrokken waren bij het event. Doel was de internationale Healthcare stakeholders verder kennis te laten maken met het Nederlandse gezondheidszorgsysteem en in contact te brengen met Nederlandse MKB-bedrijven in de Life Sciences & Health sector.

Actieplan “Nieuwe kansen voor Topsector LSH”

In 2019 vestigde het Europees Medicijn Agentschap (EMA) zich in Nederland, een fantastisch feit waar we trots op zijn. Er is een Actieprogramma opgesteld wat ingaat op de kansen die de komst van het EMA voor de Life Sciences & Health (LSH) sector en in bredere economische zin voor Nederland betekenen? Dit Actieprogramma “Nieuwe kansen voor topsector Life Sciences & Health” is ontwikkeld met en door het veld. Van academie tot bedrijfsleven, alle partijen in de regionale LSH clusters in Nederland hebben in het afgelopen jaar zich enorm ingespannen om mede vorm te geven aan dit Actieprogramma. Velen hebben meegedacht en gesproken over wat er nodig is om Nederland stevig aan de wereldtop te positioneren. De COVID-19 pandemie heeft eens te meer duidelijk gemaakt dat wij die ambitie moeten nastreven.

VII. Communicatie

Een belangrijk randvoorwaardelijk element voor het verspreiden en slagen van de ambitieuze missies en onze gewenste ‘gidsland’ positie is communicatie. Topsector LSH communiceert met een eenduidige Health-Holland *branding* volgens de ‘one voice, one message’ methode, zowel in nationale als internationale setting. Deze *branding* wordt steeds vaker gebruikt door stakeholders en partners uit de LSH- sector.

Health-Holland Communicatiemiddelen

Topsector LSH maakt gebruik van verschillende communicatiemiddelen om haar eigen activiteiten te belichten, haar netwerk te informeren en inspireren en de LSH-sector nationaal en internationaal te promoten. De Health-Holland *branding* wordt verder benut om aandacht te vragen voor het maatschappelijk thema en de missies en de innovatieve producten en diensten die deze de komende jaren met zich meebrengen.

Health-Holland Website

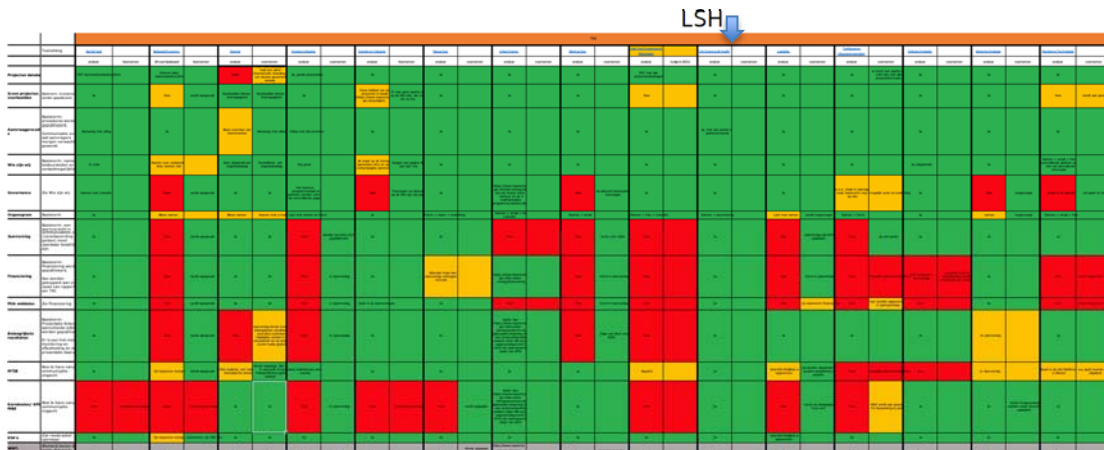
Dit jaar is de Health-Holland website geconfigureerd naar het CMS-systeem Drupal. Deze overstap was nodig om niet alleen de werkzaamheid en veiligheid van de website te kunnen blijven garanderen, maar ook de gebruiksvriendelijkheid en vindbaarheid van de website te optimaliseren. Met deze configuratie is gelijk een verbetering aangebracht in de Search Engine Optimalisation (SEO).

Bezoekers website

Per maand zijn er meer dan 6.000 unieke bezoekers. In 2019 lag dit aantal op 4.000. Dit betekent dat het afgelopen jaar het aantal bezoekers per maand substantieel is gestegen.

Traject openbaarheid

Alle onderscheiden elementen binnen het EZK-RVO-traject “Openbaarheid TKI’s” worden via de Health-Holland website toegankelijk gemaakt, zoals mag blijken uit het gecomprimeerde overzicht van alle elementenscores - van rood (onvoldoende) tot en met groen (goed) - van alle TKI’s in afbeelding 8. Binnen dit traject wordt gelet op o.a. financiering, MTIB, en governance.

Afb. 8. Overzicht elementen binnen het traject openbaarheid TKI's.

Projecten pagina

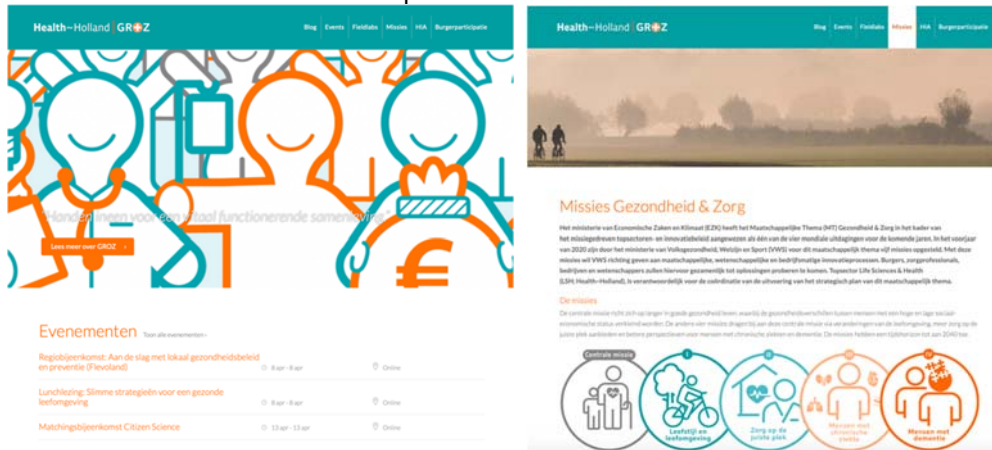
Het afgelopen jaar zijn er 120 gefinancierde onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten gepubliceerd op de website, waardoor het aantal gepubliceerde projecten nu op 370 staat. Men kan nu ook de R&D-projecten filteren op de missie waaraan ze beogen bij te dragen.

Partnership pagina

Dit jaar is de partnership pagina aangepast voor een betere vindbaarheid van de verschillende strategische Publiek-private partnerschappen. Men kan nu filteren op missie, sleuteltechnologieën en ontwikkeling. Er zijn het afgelopen jaar tien nieuwe PPP's op de website geplaatst, waardoor het aantal uitgelichte PPP's momenteel staat op 35.

GROZ website

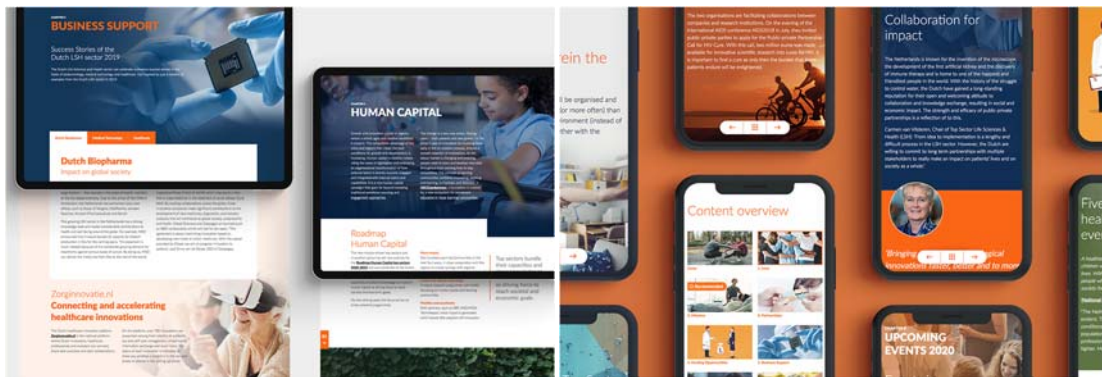
Met de ontwikkelingen binnen het GROZ-programma en de groei van haar netwerk, is er besloten een GROZ-website te ontwikkelen. Om een duidelijke link met Health-Holland te behouden is er gekozen om de vormgeving van de GROZ website dezelfde look en feel te geven als de Health-Holland website. Bovendien zijn het MTIB en de missies ook op de GROZ website een centraal onderwerp.

Afb. 9: GROZ website

Health-Holland Update

Een nieuw online magazine is ontwikkeld voor de Health-Holland Update. Het nieuwe magazine heeft niet alleen een vernieuwde look, maar tevens een verbeterde functionaliteit en SEO. De updates zijn verstuurd naar 2782 unieke mailadressen, en zijn allemaal - ook van voor 2020 - terug te vinden en in te zien via de website.

Afb. 10: Health-Holland Update.

Year in Preview 2021

Dit jaar is voor de tweede keer een Year in Preview opgesteld met een vooruitblik op de ontwikkelingen en activiteiten in de LSH-sector in 2021, met het oog op het MTIB.

Afb. 11: Year in Preview 2021.

Twitter

Het aantal volgers is met 12% gestegen naar 2458. Het afgelopen jaar zijn er rond de 100 twitter berichten opgesteld met elk gemiddeld meer dan 1200 weergaven.

LinkedIn

Het aantal volgers is het afgelopen jaar verdubbeld naar 2150.

Evenementen en netwerkactiviteiten

Ondanks COVID-19 heeft Topsector LSH onder de vlag van Health-Holland vele evenementen en netwerkactiviteiten georganiseerd en gesponsord om zoveel mogelijk stakeholders te betrekken bij het maken van stappen in de LSH-sector. Veel van deze online of hybride evenementen heeft de Topsector uitgevoerd in samenwerking met partners als HollandBIO, Task Force Health Care, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, ZonMw, MedtechPartners, en Invest in Holland.

Voorbeelden van evenementen waarbij Health-Holland aanwezig was zijn o.a. Innovation for Health, Global Investor Forum, LSH-PPS dag, Mobile Healthcare, MEDICA, World of Health Care, BIO Europe en de Dutch Life Sciences Conference.

VIII. Human Capital Agenda LSH

Inleiding

Het opstellen van de nieuwe human capital roadmap 2020-2023 met als titel 'samen aan de slag', is de basis voor het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan de 25 missies vanuit de 10 topsectoren en de 6 KIA-coalities van het MTIB. In de roadmap worden human capital thema's geagendeerd, verbonden en versneld door drie samenhangende programmalijnen:

Afbeelding 12: De drie samenhangende programmalijnen in de Human Capital Roadmap topsectoren 2020-2023

De activiteiten human capital LSH zijn onlosmakelijk verbonden met de activiteiten human capital van de andere topsectoren en Maatschappelijke Thema's. In het overzicht hieronder zijn deze dan ook samen weergegeven.

Doorontwikkeling learning communities

- In oktober is de geactualiseerde versie van de actiescan *learning communities* gepresenteerd, waarna direct een traject is gestart binnen verschillende topsectoren om de actiescan klinisch te valideren en verder te optimaliseren. Gestart is met drie pilots, met mogelijkheid tot uitbreiding naar tien;
- In 2020 is op advies van Cie Terpstra (2019) het Netwerk Learning communities gerealiseerd in samenwerking met Regieorgaan SIA, lectoren, NWO, ZonMW en HCA-coördinatoren;
- In het najaar 2020 is NWO-missie call Human Capital: 'Learning communities als innovatieversneller' gepubliceerd (2.600.000 euro);
- Met een zestal *learning communities* in verschillende ontwikkelingsstadia die actief zijn in lijn van de gezondheid en zorg missies, wordt gewerkt aan verdere ontwikkeling, samenwerking en exploreren van mogelijkheden voor financiering;
- Met de topsectoren is ook helderheid gerealiseerd over de kenmerkende karakteristieken van *learning communities*. Niet als blauwdruk, maar in de vorm van een continuüm. Het maakt zichtbaar waar huidige Publiek private samenwerkingsverbanden (PPS-en) op verschillende onderdelen staan en hoe ze zich kunnen door ontwikkelen.
- Dit alles is samengebracht in een beknopte presentatie zodat partijen die geïnteresseerd zijn meer duidelijkheid krijgen over; wat een Learning Community is en doet, hoe men zich kan door ontwikkelen en welke ontwikkelpaden daarvoor interessant zijn. Dit geeft het conceptuele karakter van *learning communities* meer inhoud en houvast;
- Belangrijke mijlpaal daarbij is het gereedkomen van de vijf inventarisaties onder de meer dan 300 PPS-en uit het netwerk van Katapult. Aan hen is gevraagd aan te geven aan welke Maatschappelijke Uitdagingen ze werken. Deze inventarisatie is gedaan om een beter beeld te krijgen en gericht te kunnen communiceren naar

het veld over onderzoeks- en innovatieprogramma's van de topsectoren. De resultaten zijn terug te vinden op de netwerkaart van Katapult.

Onderzoeksprogramma *learning communities*

Na het uitbrengen van het advies van de Adviescommissie Onderzoeksprogramma Learning Communities onder leiding van Doekle Terpstra, zijn er belangrijke stappen gezet in het realiseren van Learning Communities samen met de KIC-partners NWO en SIA.

- Belangrijke stap is geweest dat door de KIA's E&D en G&Z financieel is bijgedragen door elk 500.000 euro te investeren in het opzetten van een onderzoeksprogramma. Vanuit ICT zijn eveneens additionele middelen beschikbaar gesteld. NWO heeft vanuit de restmiddelen ook een bijdrage geleverd. Inmiddels is er voor 2020 een bedrag van 2,6 miljoen euro beschikbaar voor de Missiedreven onderzoekslijn, waarmee naar verwachting drie onderzoeksprojecten kunnen worden uitgevoerd;
- Er is vanuit de Roadmap een kwartiermaker aangesteld om samen met de partners NWO en SIA de verdere stappen te zetten. Binnenkort worden voor de Missiegedreven onderzoekslijn de eerste calls verwacht. In aanvulling daarop wordt met NWO, TNO en SIA nu ook gekeken naar de twee andere lijnen in het KIC-instrumentarium, t.w. strategisch onderzoek en toegepast onderzoek.

Samenhangend stelsel van raamplannen

- Op 17 december is door Topsector LSH een eerste Bestuurlijk Overleg (BO) georganiseerd met de relevante partners vanuit MBO, HBO, WO, Nederland Zorgt Voor Elkaar (NLZVE), NZA, SGF en de Patiëntenfederatie (PF) om de informele en formele zorg via hun onderwijs en opleidingen toekomstbestendig te maken. Na bestuurlijk commitment is een initiatiefgroep gestart met het schrijven van een houtskoolschets voor wat inmiddels een 'Nationale transitie-agenda voor Onderwijs Gezondheid, Welzijn en Zorg' is gaan heten. Deze houtskoolschets wordt in 2021 voorgelegd aan bovengenoemd bestuurlijk overleg, waarna bij wederom bestuurlijk commitment deze houtskoolschets zal worden uitgewerkt tot een gedetailleerd voorstel. In het najaar 2021 zal het voorstel worden ingediend voor ondersteunende financiering bij thmateam van Topsector LSH en de betrokken ministeries.
- Om impact te maken over de volle breedte van de MT G&Z HCA wordt in 2021 een vergelijkbaar BO door LSH georganiseerd met de relevante beroepsverenigingen om de informele en formele zorg via de beroepen die zij vertegenwoordigen, ook toekomstbestendig te maken.

Deelprojecten Covid-19

Ook vanuit de Roadmap Human Capital is actief gereageerd om de nieuwe omstandigheden vanwege de coronacrisis. Naast de reguliere activiteiten uit de Roadmap (die m.n. op middellange termijn zijn gericht) zijn specifieke projecten opgezet, waarmee de topsectoren ook voor de korte termijn hun stakeholders op het vlak van Human Capital willen ondersteunen en inspireren in deze moeilijke periode. Speciaal daarvoor is ook een nieuwe website gerealiseerd (www.humancapitaltopsectoren.nl/corona).

Er zijn drie deelprojecten opgezet:

- *Innovatie voor herstel*: een verzameling inspirerende voorbeelden van samenwerkingsverbanden tussen onderwijs en bedrijfsleven die juist in deze periode nieuwe initiatieven nemen om vernieuwing te realiseren;
- *Sociale binding*: samen met TNO zijn voorbeelden verzameld en blogs geschreven over hoe bedrijven aan betrokkenheid met en tussen werknemers kunnen werken in tijden van afstandswerken. Ook zijn twee webinars georganiseerd, één over sociale binding en één over leidinggeven aan innovatie;

- *Transitiemogelijkheden arbeidsmarkt*: CentERdata heeft in opdracht van de Topsectoren onderzoek gedaan naar transitiemogelijkheden op de arbeidsmarkt binnen de energiesector. Specifiek is er gekeken naar perspectievolle loopbaanpaden van beroepen en sectoren met minder arbeidsmarktkansen naar beroepen binnen de energiesector waar zich meer kansen voordoen. Er is gebruik gemaakt van de beschikbare methodiek en datasets van het eerder uitgevoerde 'Arbeidsmarktonderzoek ICT met topsectoren'. Naar verwachting volgen later meer verdiepende sectorstudies.

Arbeidsmarktonderzoek

- Eind 2019 is gestart met de update van het Arbeidsmarktonderzoek ICT met Topsectoren. Deze wordt uitgevoerd door CA-ICT i.s.m. CentERdata. Het onderzoek is in juni afgerond en is na de zomer gepubliceerd. Dit onderzoek heeft parallel gelopen met het coronadeelproject over Transitiemogelijkheden arbeidsmarkt.
- Topsectoren zijn gestart met het in kaart brengen van de behoeften en mogelijkheden van een gezamenlijk dashboard voor arbeidsmarkt, onder aansturing van Topsectoren ICT en Chemie. In potentie kan daardoor meer eenduidig gecommuniceerd worden over trends en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in de verschillende topsectoren.

Sociale innovatie

Voortvloeiend uit het coronadeelproject Sociale Binding zijn, in samenwerking met TNO, de activiteiten op het vlak van Sociale Innovatie uitgebreid. Dit heeft geresulteerd in een breder programma Sociale Innovatie, waarin meerdere vraagstukken en elementen aan de orde komen. Belangrijk is dat het een hands-on aanpak wordt met praktische toepassingsmogelijkheden.

Communicatie

Begin 2020 is de website www.humancapitaltopsectoren.nl ontwikkeld. In eerste instantie voor de coronadeelprojecten, gedurende het jaar 2020 is de website doorontwikkeld en geschikt gemaakt voor brede ondersteuning van de gehele Roadmap Human Capital.

Events

Vanwege het COVID-19 crisis zijn sinds begin maart alle events omgezet naar digitale werkvormen.

- In april hebben LSH en Regiorgaan SIA een webinar georganiseerd met als thema de financiële instrumenten: Extramuralisering en PPS-toeslag;
- LSH en ICT hebben in de digitale conferentie Tech in a Day (6 juli) samen twee workshops verzorgd: Personeel Digivaardig en Learning Communities;
- Kick-off kwartaalsessie human capital LSH met KIC-partners op 9 juli, met een 2^e bijeenkomst op 29 oktober. Wordt voortgezet in 2021;
- Startbijeenkomst Kennisnetwerk Learning Communities van Regiorgaan SIA in nauwe samenwerking met topsector LSH en betrokkenheid andere topsectoren.

Technologie & Zorg

In samenwerking met Nederlandse AI-coalitie (NLAIC) heeft de topsector LSH in 2020 een start gemaakt met de ontwikkeling van een Nationale AI- Zorg cursus waarbij zowel de formele als informele verleners geïnformeerd en bewust worden gemaakt van de mogelijkheden en toegevoegde waarde van artificiële intelligentie binnen de zorg. In mei 2021 komt deze cursus, bestaande uit verschillende modules, beschikbaar.

IX. Financieel overzicht

Inmiddels zijn de jaarcijfers over 2020 vastgesteld en werd het jaar met een positief exploitatieresultaat afgesloten, hetgeen aan de reserves zal worden toegevoegd.

De gerealiseerde operationele kosten blijven binnen budget, ondanks dat niet alle financiële consequenties van de Covid-19 crisis vooraf waren te voorzien. De inzet van PPS toeslag is in het jaar 2020 wederom verbeterd ten opzichte van 2019.

LSH heeft, afgezien van de te verdelen subsidiebedragen, een groeiende, maar nog steeds bescheiden begroting voor 2021, waarbij aan de kostenkant voldoende flexibiliteit is ingebouwd om eventuele tegenvallers op te kunnen vangen. Per saldo resteert een positief resultaat.

X. Risico's en risicomanagement

Risicomanagement en de toepassing van controleprocedures zijn geïntegreerd en ingebed in de dagelijkse operatie en toezichthoudende structuur van Topsector LSH. Het bestuur van Topsector LSH erkent dat de interne controle en administratieve organisatie belangrijke componenten zijn, die de stichting in staat stellen om de operationele en financiële doelstellingen te bereiken. Het bestuur ondersteunt een proactieve benadering van risicobeheer met het besef dat het managen van deze risico's een wezenlijk onderdeel van de organisatie vormt.

Op basis van risicobeoordelingen is een vijftal risicogebieden geïdentificeerd. De organisatie is zich bewust van deze risico's. Dit stelt de stichting in staat de kans te verminderen dat risicovolle gebeurtenissen zich voordoen en om maatregelen te nemen, zodat de impact van deze risico's kunnen worden beheerst en verminderd.

De risicogebieden zijn:

- Een onjuiste inzet/aanwending van de ontvangen PPS-toeslag;
- Dat niet alle partners voldoende bekend zijn met de subsidiespelregels van de PPS-regeling en daarmee mogelijk kosten declareren die volgens de regeling niet subsidiabel zijn;
- Fraude en corruptierisico's;
- Impact COVID-19 op de organisatie en haar medewerkers, leveranciers en partners;
- Negatieve rente.

In 2020 heeft de subsidiegever EZK via haar uitvoeringsorganisatie RVO, diverse steekproeven uitgevoerd om de juiste inzet steekproefsgewijs vast te stellen. De uitkomsten van deze steekproeven tonen aan dat de zaken goed op orde zijn. Een andere beheersmaatregel die ervoor zorgt om de risico's met betrekking tot de inzet te mitigeren is de aanwezigheid van de evaluatiecommissie, al dan niet ondersteund door externe expertreferenten, die het bestuur adviseert over het gehele programma en de ingediende projectvoorstellen. In de evaluatie van de voorstellen wordt, zo is uit de steekproeven gebleken, afdoende rekening gehouden met de voorwaarden van de regeling als gevolg waarvan het risico op daadwerkelijke onjuiste inzet sterk wordt verkleind.

Een belangrijke beheersmaatregel die ervoor zorgt dat partners bekend zijn met de subsidiespelregels van de PPS-regeling is vooral de inhoud van de toekenning waarin nadrukkelijk wordt aangegeven dat de subsidievoorwaarden van het Kaderbesluit nationale EZK-subsidies integraal van toepassing zijn. Tevens dient er door de partners aan het einde van de toepassingsperiode verantwoording afgelegd te worden aan

Topsector LSH door middel van een controleverklaring afgegeven door een accountant. Hiertoe is door TKI-LSH een controleprotocol opgesteld dat onderdeel uitmaakt van de toekenning. Aanvullend daarop dient vermeld te worden dat er vaak met relatief grote partners met een grote bekendheid met de subsidievoorwaarden van onder andere het Kaderbesluit nationale EZK-subsidies. In 2020 heeft in dit kader overleg plaatsgevonden met een partner, waarbij de omvang van PPS-toeslag groot is, inzake de wijze van verantwoording van het door deze partner aangewende PPS-toeslag. Om risico's van onjuiste aanwending te mitigeren is besloten om de eerste rapportage die is ontvangen van deze partner voor te leggen aan de subsidiegever en uitvoeringsorganisatie middels een deelvaststelling. Op dit moment zijn wij in afwachting van hun reactie daarop.

Het bestuur is verantwoordelijk voor systemen van interne risicobeheersing en controle en voor het beoordelen van hun operationele effectiviteit. De interne risicobeheersings- en controlesystemen zijn ontworpen om significante risico's te identificeren en om te helpen bij het beheer van deze risico's. De kans op fraude en corruptierisico's is daarmee laag. De accountant merkt op dat tijdens de balanscontrole 2020 er geen onjuiste of onterechte betalingen, fraude of andere illegale handelingen aan het licht zijn gebracht. Toch kunnen, vanwege hun inherente beperking, de controlesystemen niet alle onjuistheden, onnauwkeurigheden, fouten, fraude of niet-naleving van wet- en regelgeving detecteren, noch kunnen zij zekerheid bieden met betrekking tot het bereiken van de doelstellingen.

In verband met de uitbraak van het coronavirus hebben wij in 2020 direct voorzorgsmaatregelen en regels geïmplementeerd op basis van de aanbevelingen van officiële gezondheidsorganisaties, zoals de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en het RIVM in Nederland en maatregelen aangepast als dat nodig was. Op deze wijze streven we ernaar om de gezondheidsrisico's van onze medewerkers, leveranciers en onze partners te minimaliseren. Gezien de vermogenspositie van de Stichting en de overheid als belangrijkste financier blijft de financiële impact op de stichting nihil. De liquiditeitspositie is ook afdoende om risico's voldoende op te kunnen vangen. Onze partners hebben als gevolg van de uitbraak wel moeite om de subsidie tijdig aan te wenden binnen de gegeven deadlines. Daarover is de stichting in overleg getreden met de partners en ook met de subsidiegever. Bij de subsidiegever is in dit kader uitstel verkregen voor de aanwending van de subsidie. Desalniettemin blijft het risico bestaan op tijdige uitputting van de middelen en blijven we dit nauwgezet volgen.

In 2020 werd de organisatie geconfronteerd met het feit dat de banken in Nederland negatieve rente in rekening gingen brengen en zo ook onze huisbank. De kosten daarvoor in 2020 waren aanzienlijk en bedroegen € 105.021. Zie daarvoor de betaalde rente onder de financiële baten en lasten in de jaarrekening. Onze organisatie heeft beleid geïmplementeerd om het saldo van liquide middelen zo laag mogelijk te houden om de kosten voor negatieve rente ook zo laag mogelijk te houden. Dit door met de subsidiegever af te spreken dat de bevoorschotting van subsidie op afroep plaatsvindt, waardoor er niet standaard forse bedragen op de bankrekening bijgeschreven worden maar pas als het benodigd is. Daarnaast is waar mogelijk geprobeerd om de subsidietoekenning te versnellen. LSH loopt overigens geen direct risico over de te betalen rente. Met de subsidiegever is afgesproken dat deze post declarabel is, omdat onze organisatie over liquiditeiten dient te beschikken om aan de doelstelling te voldoen.

Het bestuur heeft de risico's waaraan Topsector LSH wordt blootgesteld, geanalyseerd en de controleomgeving voor het boekjaar eindigend op 31 december 2020 beoordeeld. Continu verbetert en observeert het bestuur het huidige systeem van controle over de operationele en financiële verslaglegging van de verschillende projecten.

Het bestuur is van mening dat de huidige systemen die binnen Topsector LSH worden gebruikt, een doeltreffend en doelmatig kader van interne controle creëren en dat met de genoemde beheersmaatregelen de risico's in toereikende mate zijn onderkend en afgedekt.

XI. Vooruitblik 2021

Het jaar 2020 is geheel anders verlopen dan vooraf ingeschat kon worden. Na de in maart 2020 ingezette gedeeltelijke "lockdown" van de Nederlandse samenleving, leek het in de zomerperiode de goede kant op te gaan. Echter kondigde in het najaar van 2020 de tweede Corona golf zich aan en deze is nog niet voorbij (April 2021). Het blijft lastig een realistische inschatting te maken hoe het jaar 2021 voor de stichting gaat verlopen. De vaccinatie campagnes beginnen effect te sorteren en de hoop is dat tegen het einde van het jaar de samenleving weer enigermate op pre corona niveau functioneert. De stichting TKI-LSH/Health-Holland zal in het kader van de COVID-19-effecten op de PPS-projectenportfolio alle mogelijke maatregelen nemen om zorg te dragen voor het mitigeren van de effecten hiervan, hetzij zelfstandig hetzij waar mogelijk en/of noodzakelijk met de collega-topsectoren, EZK en RVO.

Daarnaast zullen de activiteiten in het kader van de maatschappelijke uitdaging gezondheid en zorg nog meer aandacht krijgen. Het voordeel van een gezonde leefstijl (missie 1) bij het doormaken van een COVID-19 besmetting is zeer positief gebleken voor het herstelproces. Mede hierdoor is Topsector LSH inmiddels op meerdere terreinen actief om de gevolgen van toekomstige pandemieën beter op te kunnen vangen.

Health-Holland zal gestaag blijven groeien in lijn met de toegenomen activiteiten en ondanks haar relatief beperkte omvang naar veel impact blijven streven, passend bij de ambitieuze missies zoals in 2019 door VWS opgesteld en door het Kabinet geaccordeerd.

Tot slot dank ik de collega's van Health-Holland niet alleen voor hun bijdrage aan deze rapportage, maar specifiek voor hun enorme inzet waardoor al hetgeen hierboven beschreven, mogelijk is gemaakt.

Begroting 2021

De samenvatting van de begroting 2021 kan als volgt worden weergegeven:

	€
<u>Baten</u>	
Projectbaten	<u>65.327.712</u>
Totaal baten	<u>65.327.712</u>
 <u>Lasten</u>	
Directe projectkosten	<u>50.200.000</u>
Operationele kosten	
- Personeelskosten	2.053.656
- Huisvestingskosten	128.683
- Accommodatie- en reiskosten	75.000
- Pr en communicatie	175.000
- Life Sciences@Work programma	50.000
- Consultancy en advies	500.250
- Topteam werkbudget	200.000
- Kantoorkosten	100.000
- Afschrijvingen	72.123
- Algemene en administratieve kosten en externe programmaondersteuning	<u>112.000</u>
Totaal operationele kosten	<u>3.466.712</u>
Totaal lasten	<u>53.666.712</u>
Saldo voor financiële baten en lasten	11.661.000
Saldo financiële baten en lasten	<u>-161.000</u>
Saldo van baten en lasten	<u><u>11.500.000</u></u>
 Bestemming saldo:	
- Vrije reserve	0
- Bestemmingsfonds PPS-toeslag 2018	-3.491.147
- Bestemmingsfonds PPS toeslag 2019	-11.921.925
- Bestemmingsfonds PPS toeslag 2020	-34.586.928
- Bestemmingsfonds PPS toeslag 2021	<u>61.500.000</u>
Totaal	<u><u>11.500.000</u></u>

Jaarrekening LSH-TKI 2020

A. Balans na resultaatbestemming

	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
ACTIVA		
Vaste activa		
- Materiële vaste activa	244.454	285.009
- Financiële vaste activa	<u>142.522.647</u>	<u>119.163.473</u>
Totaal vaste activa	<u>142.767.101</u>	<u>119.448.482</u>
Vlottende activa		
- Vorderingen	141.911	125.676
- Liquide middelen	<u>48.636.746</u>	<u>49.814.582</u>
Totaal vlottende activa	<u>48.778.657</u>	<u>49.940.258</u>
Totaal activa	<u><u>191.545.758</u></u>	<u><u>169.388.740</u></u>
PASSIVA		
Reserves en fondsen		
- Reserves	906.591	817.103
- Fondsen	<u>56.539.084</u>	<u>44.100.919</u>
Totaal reserves en fondsen	<u>57.445.675</u>	<u>44.918.022</u>
Schulden		
- Schulden op lange termijn	132.508.240	122.956.864
- Schulden op korte termijn	<u>1.591.843</u>	<u>1.513.854</u>
Totaal schulden	<u>134.100.083</u>	<u>124.470.718</u>
Totaal passiva	<u><u>191.545.758</u></u>	<u><u>169.388.740</u></u>

B. Staat van baten en lasten

	Realisatie 2020	Begroting 2020	Realisatie 2019
	€	€	€
BATEN			
Projectbaten	61.059.058	65.750.000	65.128.387
Overige baten	<u>104.552</u>	<u>0</u>	<u>35.536</u>
Totaal baten	<u>61.163.610</u>	<u>65.750.000</u>	<u>65.163.923</u>
LASTEN			
Directe projectkosten	<u>45.871.056</u>	<u>40.200.000</u>	<u>74.916.154</u>
Operationele kosten			
- Personeelskosten	1.561.430	1.769.832	1.460.034
- Huisvestingskosten	132.388	135.000	81.674
- Congressen en seminars	17.185	20.000	27.677
- Accommodatie- en reiskosten	24.551	100.000	66.779
- Pr en communicatie	194.888	125.000	141.347
- Value Centre & Venture Challenge	50.000	0	195.254
- Zorginnovatie.nl	13.000	35.000	41.976
- Consultancy en advies	392.946	780.000	332.620
- Kantoorkosten	75.908	100.000	64.105
- Afschrijvingen	71.021	70.000	43.968
- Algemene en administratieve kosten en externe programmaondersteuning	<u>125.842</u>	<u>123.668</u>	<u>126.436</u>
Totaal operationele kosten	<u>2.659.159</u>	<u>3.258.500</u>	<u>2.581.870</u>
Totaal lasten	<u>48.530.215</u>	<u>43.458.500</u>	<u>77.498.024</u>
Saldo voor financiële baten en lasten	12.633.395	22.291.500	-12.334.101
Saldo financiële baten en lasten	<u>-105.742</u>	<u>-1.500</u>	<u>-593</u>
Saldo van baten en lasten	<u><u>12.527.653</u></u>	<u><u>22.290.000</u></u>	<u><u>-12.334.694</u></u>

	<u>Realisatie</u> <u>2020</u>	<u>Begroting</u> <u>2020</u>	<u>Realisatie</u> <u>2019</u>
	€	€	€
<i>Bestemming saldo:</i>			
Toevoeging/onttrekking aan:			
- Continuïteitsreserve	89.488	0	-15.882
- Bestemmingsreserve Innovatie stimulatie	0	0	0
- Bestemmingsfonds TKI-toeslag 2014	0	0	-4.220.441
- Bestemmingsfonds TKI-toeslag 2015	-3.133.792	0	2.089.223
- Bestemmingsfonds TKI-toeslag 2016	1.409.181	0	1.833.607
- Bestemmingsfonds PPS-toeslag 2017	-2.173.922	0	-798.445
- Bestemmingsfonds PPS-toeslag 2018	-8.454.608	-20.465.207	-32.813.878
- Bestemmingsfonds PPS-toeslag 2019	-11.639.266	-19.534.793	21.621.122
- Bestemmingsfonds PPS-toeslag 2020	36.430.572	62.290.000	0
- Bestemmingsfonds TKI Impuls 2013	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>-30.000</u>
Totaal	<u>12.527.653</u>	<u>22.290.000</u>	<u>-12.334.694</u>

C. Kasstroomoverzicht

Het saldo van de liquide middelen per 31 december 2020 muteerde van € 49.814.582 naar € 48.636.746.

	2020		2019	
	€	€	€	€
<u>Kasstroom uit operationele activiteiten</u>				
Saldo van baten en lasten	12.527.653		-12.334.694	
Afschrijvingen	<u>71.021</u>		<u>43.968</u>	
		12.598.674		-12.290.726
Mutaties in werkkapitaal:				
- kortlopende vorderingen	-16.235		-81.627	
- langlopende schulden	9.551.376		44.123.661	
- kortlopende schulden	<u>77.989</u>		<u>885.997</u>	
Totaal mutaties in werkkapitaal		<u>9.613.130</u>		<u>44.928.031</u>
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		22.211.804		32.637.305
<u>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</u>				
Mutaties in materiële vaste activa		-30.466		-320.022
Mutaties in financiële vaste activa		<u>-23.359.174</u>		<u>-10.800.789</u>
Nettokasstroom		<u>-1.177.836</u>		<u>21.516.494</u>
Beginsaldo geldmiddelen		49.814.582		28.298.088
Eindsaldo geldmiddelen		<u>48.636.746</u>		<u>49.814.582</u>
Mutatie geldmiddelen		<u>-1.177.836</u>		<u>21.516.494</u>

D. Algemene toelichting

Activiteiten

Life Sciences & Health is een van de belangrijkste sectoren in de Nederlandse economie, en werd daarom benoemd tot topprioriteit van het ministerie van Economische Zaken. De Topsector heeft als doel bij te dragen aan het succes van de LSH-sector door krachten te bundelen en te verenigen. Stichting Life Sciences Health - TKI (hierna: LSH) heeft daarin een coördinerende en faciliterende rol voor de wetenschappelijke ontwikkeling en het innovatieveld waarin publieke en private partijen samen opereren. Allemaal met een duidelijke missie: vitale burgers in een gezonde economie. De stichting voert zelf geen wetenschappelijk onderzoek uit.

Vestigingsadres en inschrijving Handelsregister

LSH is gevestigd aan de Wilhelmina van Pruisenweg 104 te Den Haag en staat onder nummer 27380989 ingeschreven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat het bestuur van LSH zich over verschillende zaken een oordeel vormt en schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Als het voor het inzicht noodzakelijk is, zijn de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningpost.

Algemene waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving voor organisaties zonder winststreven die zijn uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ640).

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Algemeen

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. Onder de verkrijgingsprijs wordt verstaan het bedrag dat te zijner tijd bij afwikkeling van de desbetreffende post zal worden ontvangen of betaald.

De volledige jaarrekening is in euro's opgesteld. Transacties uitgevoerd in een andere valuta dan euro worden omgerekend naar euro's tegen de wisselkoers dat op de transactiedatum van toepassing is.

Het boekjaar loopt van 1 januari tot en met 31 december en is hierdoor gelijk aan het kalenderjaar.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, onder aftrek van afschrijvingen op basis van de verwachte economische levensduur. De gehanteerde afschrijvingspercentages bedragen: automatisering 20% en overige apparatuur en meubilair 20%. In het jaar van aanschaf wordt pro rata afgeschreven vanaf een bedrag van € 500.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Indien een voorziening voor oninbaarheid gevormd dient te worden, dan wordt dit in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

De liquide middelen bestaan uit kas- en banktegoeden met een looptijd korter dan twaalf maanden. De liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Schulden op lange termijn

De schulden op lange termijn worden gewaardeerd tegen reële waarde en hebben een looptijd langer dan een jaar.

Schulden op korte termijn

De schulden op korte termijn worden gewaardeerd tegen reële waarde en hebben een looptijd korter dan een jaar.

Pensioenregeling medewerkers

De pensioenregeling is ondergebracht bij een verzekeraar (Zwitserleven). Een dekkinggraad is derhalve niet van toepassing. Er is een collectieve premieverdeling tussen LSH en de medewerkers. Beiden dragen de helft van de premie bij. De uitvoeringsovereenkomst is ingegaan in augustus 2014 en loopt tot 1 januari 2020. De overeenkomst is per 1 januari 2020 met vijf jaar verlengd en zal na deze periode wederom steeds met vijf jaar worden verlengd, indien de overeenkomst niet ten minste twee maanden voor afloop met aangetekend schrijven is opgezegd.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Bij de bepaling van het resultaat zijn, voor zover niet anders vermeld, de aan het boekjaar toe te rekenen baten en lasten opgenomen.

Projectbaten

LSH beoordeelt bij transacties of en in hoeverre bedragen voor derden ontvangen worden. Daarbij worden alle relevante feiten en omstandigheden in aanmerking genomen. Bedragen die LSH voor eigen rekening ontvangt, worden als opbrengst verantwoord.

In dit kader wordt onder eigen rekening verstaan dat LSH bedragen ontvangt voor eigen rekening indien zij belangrijke rechten op economische voordelen en belangrijke risico's heeft met betrekking tot de geleverde goederen of diensten. Ten aanzien van de ontvangen gelden vanuit de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, hanteert LSH het uitgangspunt dat zij de verantwoordelijkheid draagt voor de ontvangen subsidie en daarmee ook het risico draagt. Als gevolg van dit uitgangspunt wordt de volledige PPS-toeslag en de overige subsidies van RVO over een jaar als bate verantwoord.

Wanneer LSH zelf de subsidie realiseert, worden de baten genomen zodra er een redelijke mate van zekerheid is dat de rechtspersoon aan de gestelde subsidievoorwaarden heeft voldaan en de subsidie derhalve daadwerkelijk verkregen zal worden.

Overige baten

De overige baten worden opgenomen op het moment dat er een betrouwbare schatting van de opbrengst kan worden gemaakt.

Projectkosten

Projecttoekenningen worden ten laste van het boekjaar gebracht waarin het besluit tot toekenning schriftelijk is medegedeeld en er een in rechte afdwingbare verplichting ontstaat, ongeacht in welk boekjaar een projectbetaling wordt gedaan. De betaling van de verplichting geschiedt in overeenstemming met de in de overeenkomst opgenomen voorwaarden. In het geval dat de werkelijke kosten lager uitvallen dan de overeengekomen vergoeding, wordt het verschil verantwoord in het verslagjaar waarin dit is ontstaan, veelal bij afronding van de activiteit/het onderzoek dan wel bij de oplevering van de (eind)rapportage.

Personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan de werknemers.

Afschrijvingen

De materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming in vijf jaar afgeschreven.

Rentebaten en rentelasten

De rentebaten die zijn opgenomen onder de financiële baten en lasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet.

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode en geeft inzicht in de geldmiddelen die gedurende het boekjaar beschikbaar zijn gekomen en in het financieren van de bestedingen in hetzelfde boekjaar. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. De verkrijgingsprijs van de verworven materiële vaste activa is opgenomen onder de investeringsactiviteiten.

E. Toelichting op de balans

Materiële vaste activa

	<u>Auto- matisering</u>	<u>Overige apparatuur en meubilair</u>	<u>Totaal</u>
	€	€	€
Boekwaarden per 1 januari 2020	58.828	226.181	285.009
Mutaties 2020:			
- investeringen	11.190	19.276	30.466
- afschrijvingen	<u>-16.206</u>	<u>-54.815</u>	<u>-71.021</u>
Boekwaarden per 31 december 2020	<u>53.812</u>	<u>190.642</u>	<u>244.454</u>
Aanschafwaarden	94.259	282.314	376.573
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-40.447</u>	<u>-91.672</u>	<u>-132.119</u>
Boekwaarden per 31 december 2020	<u>53.812</u>	<u>190.642</u>	<u>244.454</u>

De investeringen in 2020 betreffen voornamelijk de aanschaf van meubilair en computers ten behoeve van de werkplekken van nieuwe medewerkers.

	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
<u>Financiële vaste activa</u>		
- Nog te ontvangen subsidies		
TKI-toeslag 2014	1.165.985	2.383.173
TKI-toeslag 2015	2.794.100	2.828.197
TKI-toeslag 2016	8.567.082	11.148.585
PPS-toeslag 2017	14.840.802	18.976.614
PPS-toeslag 2018	25.878.910	33.328.910
PPS-toeslag 2019	42.264.542	50.189.542
PPS-toeslag 2020	46.984.222	0
PPS-projecttoeslag 2017	7.004	7.004
TKI Impuls 2013	0	105.778
TKI MIT 2019	0	20.000
TKI MIT 2020	20.000	0
Programmaondersteunende activiteiten 2018	0	71.906
Programmaondersteunende activiteiten 2019	<u>0</u>	<u>103.764</u>
Totaal nog te ontvangen subsidies	<u><u>142.522.647</u></u>	<u><u>119.163.473</u></u>

Het totaal van de nog te ontvangen subsidies per balansdatum bedraagt € 142.522.647. Met de subsidiegever is een liquiditeitsschema overeengekomen, zodat de bedragen tijdig beschikbaar worden gesteld om ingezet te worden voor de Topsector LSH.

Vorderingen

Vooruitbetaalde bedragen	30.002	32.995
Waarborgsom	27.537	27.537
Rente	25	321
Debiteuren	0	45.980
Overige vorderingen	<u>84.347</u>	<u>18.843</u>
Totaal vorderingen	<u><u>141.911</u></u>	<u><u>125.676</u></u>

Per 31 december 2020 zijn er geen openstaande debiteuren.

	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
<u>Liquide middelen</u>		
Betaalrekeningen	41.110.375	42.288.533
Vermogensspaarrekening	6.526.368	6.526.046
Zakelijk Kwartaal Deposito Plus rekening	<u>1.000.003</u>	<u>1.000.003</u>
Totaal liquide middelen	<u><u>48.636.746</u></u>	<u><u>49.814.582</u></u>

De liquide middelen bestaan uit bankrekeningen bij ABN AMRO. Alle geldmiddelen zijn direct opeisbaar.

Tot 1 april 2020 bedroeg de rente op de spaarrekeningen maximaal 0,01% voor het saldo tussen € 0 en € 1.000.000. Vanaf 1 april 2020 geldt er een negatieve rente van 0,50% over het cumulatieve saldo van alle rekeningen boven € 2.500.000. Per 1 januari 2021 bedraagt de rente op de spaarrekeningen 0% voor het cumulatieve saldo van alle rekeningen tussen € 0 en € 500.000. Over het saldo boven € 500.000 bedraagt de rente 0,50% negatief.

Reserves en fondsen

Reserves	906.591	817.103
Fondsen	<u>56.539.084</u>	<u>44.100.919</u>
Totaal reserves en fondsen	<u><u>57.445.675</u></u>	<u><u>44.918.022</u></u>

Bestemming saldo

Van het saldo van baten en lasten is € 89.488 toegevoegd aan de reserves. Daarnaast is er € 12.438.165 toegevoegd aan de diverse bestemmingsfondsen.

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
	€	€
<i>Continuïteitsreserve</i>		
Stand per 1 januari	710.096	725.978
Mutatie boekjaar	<u>89.488</u>	<u>-15.882</u>
Stand per 31 december	<u><u>799.584</u></u>	<u><u>710.096</u></u>

De continuïteitsreserve staat ter vrije beschikking van het bestuur. De reserve wordt gebruikt ter dekking van de operationele kosten en voor het opvangen van eventuele tegenvallers.

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
	€	€
<i>Bestemmingsreserve Innovatie stimulatie</i>		
Stand per 1 januari	107.007	107.007
Mutatie boekjaar	<u>0</u>	<u>0</u>
Stand per 31 december	<u><u>107.007</u></u>	<u><u>107.007</u></u>

De bestemmingsreserve Innovatie stimulatie is ten behoeve van het stimuleren van innovaties, op het gebied van Biotech en zorg, door start-ups. Het staat ter vrije beschikking van het bestuur.

Bestemmingsfonds TKI-toeslag 2014

Stand per 1 januari	0	4.220.441
Mutaties boekjaar	-226.808	787.296
Mutatie herallocatie projecten	226.808	-5.007.737
Totaal mutatie boekjaar	<u>0</u>	<u>-4.220.441</u>
Stand per 31 december	<u><u>0</u></u>	<u><u>0</u></u>

Het bestemmingsfonds TKI-toeslag 2014 betreft nog te beschikken projecten in het kader van de TKI-toeslag 2014. Van de totaal beschikbare TKI-toeslag 2014 van € 10.353.200 is reeds € 9.835.540 beschikt en € 517.660 aangewend voor programmaondersteunende activiteiten. Hierdoor is de volledige TKI-toeslag 2014 beschikt.

Bestemmingsfonds TKI-toeslag 2015

Stand per 1 januari	8.133.781	6.044.558
Mutaties boekjaar	-247.247	-1.121.219
Mutatie herallocatie projecten	-2.886.545	3.210.442
Totaal mutatie boekjaar	<u>-3.133.792</u>	<u>2.089.223</u>
Stand per 31 december	<u><u>4.999.989</u></u>	<u><u>8.133.781</u></u>

Het bestemmingsfonds TKI-toeslag 2015 betreft nog te beschikken projecten in het kader van de TKI-toeslag 2015. Van de totaal beschikbare TKI-toeslag 2015 van € 28.281.979 is reeds € 22.921.888 beschikt en € 360.102 aangewend voor programmaondersteunende activiteiten. Projecten die nog beschikt worden, kunnen tot en met uiterlijk 28 september 2021 lopen.

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
	€	€
<i>Bestemmingsfonds TKI-toeslag 2016</i>		
Stand per 1 januari	2.682.803	849.196
Mutaties boekjaar	583.847	58.318
Mutatie herallocatie projecten	825.334	1.775.289
Totaal mutatie boekjaar	<u>1.409.181</u>	<u>1.833.607</u>
Stand per 31 december	<u>4.091.984</u>	<u>2.682.803</u>

Het bestemmingsfonds TKI-toeslag 2016 betreft nog te beschikken projecten in het kader van de TKI-toeslag 2016. Van de totaal beschikbare TKI-toeslag 2016 van € 30.184.080 is reeds € 26.092.096 beschikt. Projecten die nog beschikt worden, kunnen tot en met uiterlijk 22 juni 2022 lopen.

Bestemmingsfonds PPS-toeslag 2017

Stand per 1 januari	2.273.181	3.071.626
Mutaties boekjaar	-7.910.901	-10.608.761
Mutatie herallocatie projecten	5.736.979	9.810.316
Totaal mutatie boekjaar	<u>-2.173.922</u>	<u>-798.445</u>
Stand per 31 december	<u>99.259</u>	<u>2.273.181</u>

Het bestemmingsfonds PPS-toeslag 2017 betreft nog te beschikken projecten in het kader van de PPS-toeslag 2017. Van de totaal beschikbare PPS-toeslag 2017 van € 37.826.844 is reeds € 37.727.585 beschikt. Projecten die nog beschikt worden, kunnen tot en met uiterlijk 1 maart 2023 lopen.

Bestemmingsfonds PPS-toeslag 2018

Stand per 1 januari	9.390.032	42.203.910
Mutaties boekjaar	-3.762.363	-23.055.567
Mutatie herallocatie projecten	-4.692.245	-9.758.311
Totaal mutatie boekjaar	<u>-8.454.608</u>	<u>-32.813.878</u>
Stand per 31 december	<u>935.424</u>	<u>9.390.032</u>

Het bestemmingsfonds PPS-toeslag 2018 betreft nog te beschikken projecten in het kader van de PPS-toeslag 2018. Van de totaal beschikbare PPS-toeslag 2018 van € 59.728.910 is reeds € 58.793.486 beschikt. Projecten die nog beschikt worden, kunnen tot en met uiterlijk 12 mei 2024 lopen.

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
	€	€
<i>Bestemmingsfonds PPS-toeslag 2019</i>		
Stand per 1 januari	21.621.122	0
Beschikking PPS-toeslag 2019	0	62.402.042
Mutaties boekjaar	-12.428.934	-40.780.920
Mutatie herallocatie projecten	789.668	0
Totaal mutatie boekjaar	<u>-11.639.266</u>	<u>21.621.122</u>
Stand per 31 december	<u>9.981.856</u>	<u>21.621.122</u>

Het bestemmingsfonds PPS-toeslag 2019 betreft nog te beschikken projecten in het kader van de PPS-toeslag 2019. Van de totaal beschikbare PPS-toeslag 2019 van € 62.402.042 is reeds € 52.420.186 beschikt. Projecten die nog beschikt worden, kunnen tot en met uiterlijk 15 april 2025 lopen.

Bestemmingsfonds PPS-toeslag 2020

Stand per 1 januari	0	0
Beschikking PPS-toeslag 2020	58.109.222	0
Mutaties boekjaar	-21.678.650	0
Mutatie herallocatie projecten	0	0
Totaal mutatie boekjaar	<u>36.430.572</u>	<u>0</u>
Stand per 31 december	<u>36.430.572</u>	<u>0</u>

Het bestemmingsfonds PPS-toeslag 2020 betreft nog te beschikken projecten in het kader van de PPS-toeslag 2020. Van de totaal beschikbare PPS-toeslag 2020 van € 58.109.222 is reeds € 21.678.650 beschikt. Projecten die nog beschikt worden, kunnen tot en met uiterlijk 21 december 2025 lopen.

Bestemmingsfonds TKI Impuls 2013

Stand per 1 januari	0	30.000
Mutaties boekjaar	0	0
Mutatie herallocatie projecten	0	-30.000
Totaal mutatie boekjaar	<u>0</u>	<u>-30.000</u>
Stand per 31 december	<u>0</u>	<u>0</u>

	<u>31-12-2020</u>	<u>31-12-2019</u>
	€	€
<u>Schulden op lange termijn</u>		
<i>Nog te betalen projectverplichtingen</i>		
Nog te betalen bedragen TKI-toeslag 2014	130.000	780.352
Nog te betalen bedragen TKI-toeslag 2015	4.130.535	6.601.022
Nog te betalen bedragen TKI-toeslag 2016	10.152.037	13.368.050
Nog te betalen bedragen PPS-toeslag 2017	21.574.160	25.781.921
Nog te betalen bedragen PPS-toeslag 2018	35.291.065	37.264.327
Nog te betalen bedragen PPS-toeslag 2019	44.581.626	39.151.882
Nog te betalen bedragen PPS-toeslag 2020	16.634.808	0
Nog te betalen bedragen PPS-projecttoeslag 2017	14.009	14.009
Nog te betalen TTI transitieprojecten	<u>0</u>	<u>-4.699</u>
Totaal schulden op lange termijn	<u>132.508.240</u>	<u>122.956.864</u>

Het totaal van de nog te betalen projectverplichtingen van € 132.508.240 bestaat uit € 66.448.738 kortlopende nog te betalen projectverplichtingen (2019; € 44.513.624) en uit € 66.059.503 aan langlopende nog te betalen projectverplichtingen (2019; € 78.443.240).

Schulden op korte termijn

Vooruitontvangen subsidie MIT 2020	0	180.000
Vooruitontvangen subsidie MIT 2021	180.000	0
Vooruitontvangen programmaondersteunende activiteiten 2019	41.182	0
Vooruitontvangen programmaondersteunende activiteiten 2020	434.057	0
Vooruitontvangen bedragen Gezondheidsfondsen	470.132	609.346
Crediteuren	123.715	553.163
Loonheffingen	60.899	39.652
Vakantiegeld	50.942	37.572
Nog te betalen rente	39.646	0
Nog vrij te vallen huurkorting	37.725 *	49.042
Vakantiedagen	27.460	21.148
Omzetbelasting	17.544	7.980
Pensioenpremies	0	1.256
Overige schulden en overlopende passiva	<u>108.541</u>	<u>14.695</u>
Totaal schulden op korte termijn	<u>1.591.843</u>	<u>1.513.854</u>

* Betreft een jaarlijkse huurkorting voor het kantoor op de Wilhelmina van Pruisenweg 104 van € 11.317 per jaar voor de periode 1 januari 2020 tot en met 30 april 2024.

De schulden voor vakantiegeld en loonheffingen namen in 2020 toe ten opzichte van 2019. Reden is dat er per eind 2020 meer personen in dienst waren dan per eind 2019.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Overzicht subsidies die nog benut zullen worden na balansdatum

TKI-toeslag 2015

Op 28 september 2015 is TKI-toeslag verleend voor het PPS-programma 'TKI Life Sciences & Health 2015' van € 28.281.979 voor de periode 10 maart 2015 tot en met 28 september 2021. Van de subsidie wordt € 27.921.877 aangewend ten behoeve van projecten en € 360.102 wordt aangewend voor programmaondersteunde activiteiten.

TKI-toeslag 2016

Op 11 november 2016 is TKI-toeslag verleend voor het PPS-programma 'TKI Life Sciences & Health 2016' van € 18.217.220. Op 22 december 2016 is aanvullende TKI-toeslag verleend van € 11.966.860. Het totale subsidiebedrag bedraagt € 30.184.080. Het bedrag kan worden aangewend voor de periode 1 januari 2016 tot en met 22 juni 2022. Van de subsidie wordt € 30.184.080 aangewend ten behoeve van projecten.

PPS-toeslag 2017

Op 23 maart 2017 is PPS-toeslag verleend voor het PPS-programma 'TKI Life Sciences & Health 2017' van € 1.567.518. Op 29 mei 2017 is aanvullende PPS-toeslag verleend van € 18.569.310. Op 29 augustus 2017 is aanvullende PPS-toeslag verleend van € 17.690.016. Het totale subsidiebedrag bedraagt daarmee € 37.826.844. Het bedrag kan worden aangewend voor de periode 7 maart 2017 tot en met 1 maart 2023. Van de subsidie wordt € 37.826.844 aangewend ten behoeve van projecten.

PPS-toeslag 2018

Op 10 oktober 2018 is PPS-toeslag verleend voor het PPS-programma 'TKI Life Sciences & Health 2018' van € 29.390.684. Op 12 november 2018 is aanvullende PPS-toeslag verleend van € 30.338.226. Het totale subsidiebedrag bedraagt daarmee € 59.728.910. Het bedrag kan worden aangewend voor de periode 31 mei 2018 tot en met 12 mei 2024. Van de subsidie wordt € 59.728.910 aangewend ten behoeve van projecten.

PPS-toeslag 2019

Op 2 september 2019 is PPS-toeslag verleend voor het PPS-programma 'TKI Life Sciences & Health 2019' van € 32.321.703. Op 15 oktober 2019 is aanvullende PPS-toeslag verleend van € 30.080.339. Het totale subsidiebedrag bedraagt daarmee € 62.402.042. Het bedrag kan worden aangewend voor de periode 8 januari 2019 tot en met 15 april 2025. Van de subsidie wordt € 62.402.042 aangewend ten behoeve van projecten.

PPS-toeslag 2020

Op 21 december 2020 is PPS-toeslag verleend voor het PPS-programma 'TKI Life Sciences & Health 2020' van € 58.109.222. Het bedrag kan worden aangewend voor de periode 8 januari 2020 tot en met 21 december 2025. Van de subsidie wordt € 58.109.222 aangewend ten behoeve van projecten.

TKI MIT 2021

Met de MIT-regeling stimuleert het ministerie van Economische Zaken mkb-ondernemers om binnen de Topsector samen te werken en te innoveren. Voor het programma 'Netwerk-activiteiten' is een subsidie toegekend van € 100.000 voor de periode 1 januari 2021 tot en met 31 december 2021. Voor het programma 'Inhuur Innovatiemakelaars' is eveneens een subsidie toegekend van € 100.000 voor de periode 1 januari 2021 tot en met 31 december 2021.

Overzicht subsidies die reeds volledig in de baten zijn opgenomen per balansdatum en die per balansdatum nog niet volledig door de subsidiegever zijn vastgesteld

Diverse subsidies zijn reeds volledig in de baten opgenomen, maar zijn nog niet door de desbetreffende subsidieverlener vastgesteld. Dit betreffen de volgende subsidies:

- TKI-toeslag 2014
- TKI-toeslag 2015
- TKI-toeslag 2016
- PPS-toeslag 2017
- PPS-toeslag 2018
- PPS-toeslag 2019
- PPS-toeslag 2020
- TKI MIT 2020
- Programmaondersteunende activiteiten (POA 2020)
- PPS-projecttoeslag 2017 LSHPT17001
- PPS-projecttoeslag 2017 LSHPT17002

Huurcontract

LSH heeft op 8 februari 2019 een huurcontract afgesloten met 'UBS Real Estate GmbH' voor het gebruik van 434 m² kantoorruimte en zes parkeerplaatsen aan de Wilhelmina van Pruisenweg 104 te Den Haag. De overeenkomst is gesloten voor een periode van vijf jaar en is ingaan per 1 mei 2019. De huurprijs bedraagt per 1 mei 2020 € 90.728 op jaarbasis, exclusief servicekosten. De huurprijs wordt jaarlijks per 1 mei geïndexeerd op basis van de CPI.

De waarborgsom bedraagt drie maanden huur en servicekosten voor een totaal van € 27.537. Het huurcontract is een stilzwijgende overeenkomst, waarbij het contract bij einde contractperiode verlengd wordt voor een periode van vijf jaar. LSH heeft de optie om het huurcontract uiterlijk twaalf maanden voor het einde van de contractperiode te beëindigen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich verder geen bijzondere gebeurtenissen voorgedaan na de balansdatum van 31 december 2020.

F. Toelichting op de staat van baten en lasten

	<u>Realisatie</u> <u>2020</u>	<u>Begroting</u> <u>2020</u>	<u>Realisatie</u> <u>2019</u>
	€	€	€
BATEN			
<u>Projectbaten</u>			
PPS-toeslag 2019	0	0	62.402.042
PPS-toeslag 2020	58.109.222	62.290.000	0
TKI MIT 2019	0	0	200.000
TKI MIT 2020	200.000	200.000	
Programmaondersteunende activiteiten 2019	0	0	2.302.044
Programmaondersteunende activiteiten 2020	2.699.836	3.260.000	0
POA 2018 (Management & organisatie)	0	0	50.000
Valorisatie (Life Sciences@Work programma)	0	0	100.000
TTI Onderzoeksprojecten	0	0	-4.699
Venture Challenge	<u>50.000</u>	<u>0</u>	<u>79.000</u>
Totaal projectbaten	<u><u>61.059.058</u></u>	<u><u>65.750.000</u></u>	<u><u>65.128.387</u></u>
<u>Overige baten</u>	<u><u>104.552 *</u></u>	<u><u>0</u></u>	<u><u>35.536</u></u>

De baten zijn lager dan begroot. Voornaamste reden is dat de PPS-toeslag 2020 lager is vastgesteld dan tijdens het opstellen van de begroting 2020 werd verwacht.

* Inclusief detachering van Human Capital Coordinator.

	<u>Realisatie 2020</u>	<u>Begroting 2020</u>	<u>Realisatie 2019</u>
LASTEN	€	€	€
<u>Directe projectkosten</u>			
TKI-toeslag 2014	226.808	40.000.000	-787.296
TKI-toeslag 2015	247.247		1.121.219
TKI-toeslag 2016	-583.847		-58.318
PPS-toeslag 2017	7.910.901		10.608.761
PPS-toeslag 2018	3.762.363		23.055.567
PPS-toeslag 2019	12.428.934		40.780.920
PPS-toeslag 2020	21.678.650		0
TKI MIT 2019	0	0	200.000
TKI MIT 2020	200.000	200.000	0
TTI Transitie Onderzoeksprojecten	0	0	-4.699
Totaal directe projectkosten	<u>45.871.056</u>	<u>40.200.000</u>	<u>74.916.154</u>
<u>Personeelskosten</u>			
Salarissen	991.393	1.051.642	785.233
Sociale lasten	167.373	168.652	130.012
Pensioen	45.309	49.538	41.208
Subtotaal	<u>1.204.075</u>	<u>1.269.832</u>	<u>956.453</u>
<i>Overige personeelskosten</i>			
Inhuur extern personeel *	311.310	440.000	439.552
Training en overige	46.045	60.000	64.029
Subtotaal	<u>357.355</u>	<u>500.000</u>	<u>503.581</u>
Totaal personeelskosten	<u>1.561.430</u>	<u>1.769.832</u>	<u>1.460.034</u>
<i>Gemiddeld aantal fte in loondienst</i>	<i>19,19</i>	<i>22,20</i>	<i>14,75</i>

* Bestaat in 2020 uit kosten invulling secretariaat, kosten van de operationeel directeur, kosten voor de evaluatiecommissie en inhuur van diverse uitzendkrachten.

De bezoldiging van de algemeen directeur/private secretaris en de operationeel directeur is conform de voorschriften op basis van de Wet normering topinkomens en wordt op de volgende pagina toegelicht.

WNT-verantwoording 2020 Stichting Life Sciences Health - TKI (LSH)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op LSH van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2020 voor LSH is € 201.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband.

Leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking

<u>Naam</u>	<i>N. van Meeteren</i>	<i>E. Nagel</i>
<u>Functie 2020</u>	algemeen directeur	operationeel directeur
Aanvang en einde dienstvervulling in 2020	01-01/31-12	01-01/31-12
Omvang dienstverband (gemiddeld fte) (Fictieve) dienstbetrekking	0,90 fte / 36 uur p/w ja, onbepaald	1 fte nee
<u>Bezoldiging 2020</u>	€	€
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	149.709	198.240
Beloning betaalbaar op termijn	<u>13.600</u>	<u>0</u>
Subtotaal	<u>163.309</u>	<u>198.240</u>
Individueel bezoldigingsmaximum 2020	180.900	201.000
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.
Totaal bezoldiging 2020	<u>163.309</u>	<u>198.240</u>
Het bedrag van de overschrijding	n.v.t.	n.v.t.
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.

<u>Naam</u>	<i>N. van Meeteren</i>	<i>E. Nagel</i>
<u>Gegevens 2019</u>		
Aanvang en einde dienstvervulling in 2019	01-01/31-12	01-01/31-12
Omvang dienstverband 2019 (fte) (Fictieve) dienstbetrekking	0,82 fte / 32,67 uur p/w ja, onbepaald	1 fte nee
<u>Bezoldiging 2019</u>	€	€
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	107.201	187.915
Beloningen betaalbaar op termijn	<u>10.626</u>	<u>0</u>
Subtotaal	<u>117.827</u>	<u>187.915</u>
Individueel bezoldigingsmaximum 2019	<u>158.433</u>	<u>194.000</u>
Totaal bezoldiging 2019	<u>117.827</u>	<u>187.915</u>

Het bestuur heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het bezoldigingsbeleid wordt periodiek geactualiseerd.

Toezichthoudende topfunctionarissen

De bestuursleden zijn niet in dienst bij LSH. De namen en functies van de bestuursleden zijn:

- H.J. Smid, voorzitter van het bestuur per 10 juli 2020, daarvoor lid van het bestuur.
- H.A.P. Pols, voorzitter van het bestuur tot 10 juli 2020.
- C.J.F. Tervoort, lid van het bestuur
- L. de Jong, lid van het bestuur

<u>Naam</u>	<i>H.J. Smid</i>	<i>H.J. Smid</i>	<i>H.A.P. Pols</i>	<i>C.J.F. Tervoort</i>	<i>L. de Jong</i>
<u>Gegevens 2020</u>					
Functie	Voorzitter	Lid	Voorzitter	Lid	Lid
Aanvang en einde dienstvervulling in 2020	10-07/31-12	01-01/09-07	01-01/09-07	01-01/31-12	01-01/31-12
<u>Bezoldiging 2020</u>					
Individueel bezoldigingsmaximum 2020	€ 14.416	€ 10.489	€ 15.734	€ 20.100	€ 20.100
Totale bezoldiging 2020			€ 1.560	€ 3.120	
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal bezoldiging 2020	€ 0	€ 0	€ 1.560	€ 3.120	€ 0
Het bedrag van de overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
<u>Gegevens 2019</u>					
Functie	n.v.t.	Lid	Voorzitter	Lid	n.v.t.
Aanvang en einde dienstvervulling in 2019	n.v.t.	01-01/31-12	01-01/31-12	01-01/31-12	n.v.t.
<u>Bezoldiging 2019</u>					
Individueel bezoldigingsmaximum 2019	n.v.t.	€ 19.400	€ 29.100	€ 19.400	n.v.t.
Totaal bezoldiging 2019	€ 0	€ 0	€ 12.000	€ 2.730	€ 0

Uitkeringen wegens beëindiging aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking
Niet van toepassing.

Overige rapportageverplichtingen op grond van WNT
Niet van toepassing.

	<u>Realisatie</u> 2020	<u>Begroting</u> 2020	<u>Realisatie</u> 2019
	€	€	€
<u>Huisvestingskosten</u>			
Huurkosten	90.194		56.587
Minus: huurkorting	<u>-11.317</u>		<u>-7.545</u>
Subtotaal huurkosten	78.877		49.042
Servicekosten	22.270		14.403
Schoonmaakkosten	13.939		9.293
Overige huisvestingskosten	<u>17.302</u>		<u>8.936</u>
Totaal huisvestingskosten	<u><u>132.388</u></u>	<u><u>135.000</u></u>	<u><u>81.674</u></u>

LSH heeft recht op acht huurvrije maanden in de periode 1 mei 2019 tot en met 30 april 2024. Deze huurkorting wordt pro rata verdeeld over de periode. De totale huurkorting voor de periode 1 januari 2020 tot en met 31 december 2020 bedraagt € 11.317. De servicekosten zijn gedurende deze periode wel volledig in rekening gebracht.

Accommodatie- en reiskosten

Reis- en verblijfkosten	8.519		35.159
Locatiehuur en catering	<u>16.032</u>		<u>31.620</u>
Totaal accommodatie- en reiskosten	<u><u>24.551</u></u> *	<u><u>100.000</u></u>	<u><u>66.779</u></u>

* In verband met het COVID-19 virus zijn er minder accommodatie- en reiskosten gemaakt dan begroot.

Pr en communicatie

Promotional events	3.711		39.857
Public affairs	7.911		24.591
Website	20.385		9.275
Promotion materials	32.592		58.365
PR consultancy	128.233 *		4.068
Other promotional costs	<u>2.056</u>		<u>5.191</u>
Totaal pr en communicatie	<u><u>194.888</u></u>	<u><u>125.000</u></u>	<u><u>141.347</u></u>

* Betreft consultancy voor nieuwe website en e-magazine.

	<u>Realisatie</u> 2020	<u>Begroting</u> 2020	<u>Realisatie</u> 2019
	€	€	€
<u>Consultancy en advies</u>			
Managementadvies	81.208	155.000	87.944
Topteam	98.306	160.000	168.689
Accountantskosten	73.033 *	40.000	43.476
Juridisch advies	38.915	25.000	31.355
Overige consultancy en advies	<u>101.484</u>	<u>400.000</u>	<u>1.156</u>
Totaal consultancy en advies	<u><u>392.946</u></u>	<u><u>780.000</u></u>	<u><u>332.620</u></u>

* De accountantskosten zijn hoger dan begroot door de toenemende omvang van de controlewerkzaamheden voor de jaarrekening en subsidievaststellingen.

Kantoorkosten

Telecommunicatie	11.833		13.471
Printkosten	9.610		8.297
Porto	752		3.493
Kantoorbenodigdheden	3.160		4.474
Abonnementen en contributies	598		531
Automatiseringskosten	49.848		33.607
Overige kantoorkosten	<u>107</u>		<u>232</u>
Totaal kantoorkosten	<u><u>75.908</u></u>	<u><u>100.000</u></u>	<u><u>64.105</u></u>

Afschrijvingen

Afschrijving automatisering	16.206		10.665
Afschrijving overige apparatuur en meubilair	<u>54.815</u>		<u>33.303</u>
Totaal afschrijvingen	<u><u>71.021</u></u>	<u><u>70.000</u></u>	<u><u>43.968</u></u>

	<u>Realisatie 2020</u>	<u>Begroting 2020</u>	<u>Realisatie 2019</u>
	€	€	€
<u>Algemene en administratieve kosten en externe programmaondersteuning</u>			
Uitbesteding administratieve ondersteuning	89.386	90.000	89.908
Verzekeringen	31.524	27.500	28.479
Overige algemene en administratieve kosten	<u>4.932</u>	<u>6.168</u>	<u>8.049</u>
Totaal algemene en administratieve kosten en externe programmaondersteuning	<u><u>125.842</u></u>	<u><u>123.668</u></u>	<u><u>126.436</u></u>
 <u>Financiële baten en lasten</u>			
Ontvangen rente	25	0	321
Betaalde rente	-105.021 *	0	0
Bankkosten	<u>-746</u>	<u>-1.500</u>	<u>-914</u>
Totaal financiële baten en lasten	<u><u>-105.742</u></u>	<u><u>-1.500</u></u>	<u><u>-593</u></u>

* Tot 1 april 2020 bedroeg de rente op de spaarrekeningen maximaal 0,01% voor het saldo tussen € 0 en € 1.000.000. Per 1 april 2020 bedroeg de rente bij de ABN AMRO rekening 0,50% negatief over het cumulatieve saldo van alle rekeningen boven € 2.500.000.

Den Haag, 14 mei 2021

Henk Smid

Kees Tervoort

Len de Jong

Overige gegevens

Onafhankelijk accountantsverslag

Voor de controleverklaring van de onafhankelijke accountant, HLB Blömer, wordt verwezen naar de volgende pagina van de jaarrekening

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: Bestuur van Stichting Life Sciences Health - TKI

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2020

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2020 van de Stichting Life Sciences Health - TKI te 's-Gravenhage gecontroleerd. Naar ons oordeel geeft de in dit jaarrapportage opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de Stichting Life Sciences Health - TKI op 31 december 2020 en van het resultaat over 2020 in overeenstemming met de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 "Organisaties-zonder-winststreven" en de bepalingen van en krachtens de WNT.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2020;
2. de staat van baten en lasten over 2020; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2020 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting Life Sciences Health - TKI zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

ONDERNEMEND, NET ALS U

HLB Blömer Krijtwal 1, 3432 ZT Nieuwegein, Postbus 5, 3430 AA Nieuwegein

T +31 (0)30 605 85 11 E Info@hlb-blomer.nl www.hlb-blomer.nl

KvK 30 128 316 BTW NL 8044 21 559 B01 IBAN NL56 INGB 0678 8675 77

HLB Blömer is a member of HLB International, the global advisory and accounting network.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2020 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het financieel jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- totaaloverzicht TKI-toeslag en PPS-toeslag projecten

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 “Organisaties-zonder-winststreven” en de bepalingen van en krachtens de WNT is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 “Organisaties-zonder-winststreven” en de bepalingen van en krachtens de WNT alsmede de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 “Organisaties-zonder-winststreven” en de bepalingen van en krachtens de WNT.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 “Organisaties-zonder-winststreven” en de bepalingen van en krachtens de WNT. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de organisatie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol WNT 2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit.
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de

relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur en de directie onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Nieuwegein, 25 mei 2021

HLB Blömer accountants en adviseurs B.V.

P.W.J. van Dalen - van Balen MSc RA

Totaaloverzicht TKI-toeslag en PPS-toeslag projecten

Verlening door RVO	Toegekend / beschikt projecten										TKI-kosten programma- onder- steunende activiteiten	Uitnutting toeslag	Nog te beschikken	
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Beschikt	Vrijval				
€	€	€	€	€	€	€	€	€	€	€	€	€	€	
<u>TKI-toeslag en PPS-toeslag</u>														
TKI-toeslag 2013	4.054.378	264.798	1.270.293	1.877.613	705.937	10.590	0	0	0	4.129.231	-277.574	202.719	4.054.376	0
TKI-toeslag 2014	10.353.200	0	1.220.604	2.059.436	3.643.188	2.241.014	366.165	591.008	422.141	10.543.556	-708.017	517.660	10.353.199	0
TKI-toeslag 2015	28.281.979	0	39.048	2.539.666	5.836.476	11.047.212	3.197.476	1.195.000	247.247	24.102.125	-1.180.237	360.102	23.281.990	4.999.989
TKI-toeslag 2016	30.184.080	0	0	0	3.886.627	4.670.439	18.262.249	3.801.718	455.888	31.076.921	-4.984.825	0	26.092.096	4.091.984
PPS-toeslag 2017	37.826.844	0	0	0	0	5.681.809	13.814.563	10.490.645	8.580.399	38.567.416	-839.831	0	37.727.585	99.259
PPS-toeslag 2018	59.728.910	0	0	0	0	17.325.000	13.572.439	24.133.684	3.769.847	58.800.970	-7.484	0	58.793.486	935.424
PPS-toeslag 2019	62.402.042	0	0	0	0	0	0	39.991.252	12.568.934	52.560.186	-140.000	0	52.420.186	9.981.856
PPS-toeslag 2020	58.109.222	0	0	0	0	0	0	0	21.678.650	21.678.650	0	0	21.678.650	36.430.572
Totaal TKI-toeslag en PPS-toeslag	<u>290.940.655</u>	<u>264.798</u>	<u>2.529.945</u>	<u>6.476.715</u>	<u>14.072.228</u>	<u>40.976.064</u>	<u>49.212.892</u>	<u>80.203.307</u>	<u>47.723.106</u>	<u>241.459.055</u>	<u>-8.137.968</u>	<u>1.080.481</u>	<u>234.401.568</u>	<u>56.539.084</u>